

Pöytäkirja työläisnaisten edustajakokouksesta 17, 18 ja 19 p:nä Heinäkuuta 1905.

TOIMITTANEET:

HILJA PÄRSSINEN ja YRJÖ SIROLA.

Maamme työväenliikkeen voimistuessa, sen taistelijain rivien yhä taajentuessa, on myös työläisnaisten osanotto työskentelyyn yhteisten puoluetarkoitusten hyväksi kasvanut. Sitä suuremmalla asianharrastuksella odotettiin tämän kolmannen naisten edustajakokouksen aikaa. Osastot varustivat valittuja edustajia evästyksillään ja mielenkiinnolla varustauduttiin kokouksen menoa seuraamaan. Valkeni sitten ensimmäisen kokouspäivän aamu. Pari päivää ennen pidetty palvelijattarien kokous oli koonnut paikkakunnalle naisia maan eri ääriiltä. Näistä jäi suurin osa yleiseen naisten kokoukseen ja lisää tulvi edellisenä päivänä.

Kokouksen järjestäjäin: Tampereen t. y:n naisosaston ja työläisnaisten liittohallinnon puolesta oli kokoukselle suunniteltu Ohjelma:

Maanantaina 17. p.

K:lo. 8 — 11. Tervehdyspuheet. Kokouksen toimihenkilöiden vaalit. Valtakirjain tarkastus. Johtavan komitean ja valiokuntain vaalit.

K:lo. 12 — 2. Liittohallinnon toimintakertomus ja tilit. Keskustelua.

K:lo. 2 — 3 1/2. Päivällisloma.

K:lo. 4 — 6. Keskustelua.

K:lo. 6.15. Käynti Viikinsaarella.

Tiistaina 18. p.

K:lo. 8 — 10 1/2. Keskustelua.

K:lo. 11 - 2. Keskustelua.

K:lo. 2 — 4. Päivällisloma.

K:lo. 4 - 8. Valiokuntain kokouksia ja käyntiä tehtaissa.

K:lo. 8. Illanvietto.

Keskiviikkona 19. p.

K:lo. 8 — 10 1/2. Keskustelua.

K:lo. 11 — 1. Käyntiä tehtaissa.

K:lo. 1 — 3. Päivällisloma.

K:lo. 3 - 9. Liittohallinnon paikka ja vaali. Keskustelua.

Lopputoimitukset.

Keskustelukysymykset olivat seuraavat:

1. Mihin toimenpiteisiin olisi ryhdyttävä naisten äänioikeusasian eteenpäin viemiseksi?
2. Olisiko naisosastojen ja yhdistysten perustettava keskuuteensa yhteinen koko maata käsittävä työttömyysrahasto?
3. Mitä vaatimuksia olisi asetettava naisten suojeluslakien suhteen?
4. Agitatsioonikysymys: a) Puoluehengen kohottaminen. b) Paikallisagitatsoonin järjestäminen. c) Kirjallisuus.

5. Miten "Ihanneliitto" työ saataisiin parhaiten tarkoitustaan vastaavaksi?
6. Miten saataisiin ammattijärjestöt voimakkaammiksi?
7. Mitä olisi tehtävä, että saataisiin perheenäidit kohotetuiksi siitä henkisestä ja taloudellisesta kurjuudesta, johon nykyinen yhteiskunta on heidät saattanut?
8. Mihin suuntaan on lasten kasvatusta kodissa johdettava?
9. Mihin toimenpiteisiin olisi ryhdyttävä, että sairaskassosta saataisiin apua myöskin synnyttäjille?
10. Siveellisyyskysymys.
11. Miten voitaisiin parhaiten vaikuttaa terveellisten ja tarkoitustaan vastaavien asuntojen saamiseksi työvälle?
12. Olisiko valtiota ja kuntia vaadittava perustamaan koteja turvattomille lapsille?
13. Katsotaanko suotavaksi perustaa ammatillisia osuusliikkeitä osastojen yhteyteen?
14. Mille kannalle on asetettava kodissa suoritettavaan naisten ja lasten käsityöhön nähden?
15. Kuinka voisivat naiset vaikuttaa raittiusasian edistämiseksi sekä käytännöllisessä elämässä että lainsäädännössä?
16. Liiton uudestaan järjestäminen.
17. Edellisen edustajakokouksen asettaman sanomalehtitoimikunnan kertomus ja sen johdosta keskustelua naisten äänenkannattajasta.

Kokouksen avaaminen:

Kokoonnuttiin työv.-yhdistykselle klo 8, tilaisuutta varten köynnöksillä kaunistettuun saliin, jonka seiniä koristivat punaisella pohjalla tunnetut voimaleuseet: »Kaikkien maitten köyhälistö, liittykää yhteen! "Ei armoa vaan oikeutta". "Naisille äänioikeus" j. n. e. Laulettua köyhälistön laulun piti Tamperelaisten puolesta Tyyne Koskinen tervehdyspuheen seuraavaan tapaan: "Lausun teidät tamperelaisten puolesta sydämellisesti tervetulleiksi. Kuten hento kukkanen alkoi työläisnaisten liike maassamme, mutta kasvakoon se mahtavaksi kuin suuri puu. On ennenkin ollut naisliikettä, mutta ne eivät ole toimineet työväen liikkeen yhteydessä. Mutta meidän tulee tässä kulkea köyhälistön suoraa tietä valoon ja vapauteen". Kertoi esimerkkejä, kuinka Tampereella yläluokkaiset aikoivat ompelijattarien keralla perustaa sairaskassan. Hanke raukesi. "Työlästä on saada työläisnaisten järjestymistä eteenpäin menemään, kun tietämättömyys ja taloudellinen ahtausta tekevät esteitä". Toivoi täältä saatavan entistä tehoisampaa asianharrastusta. Sitten seurasi rva H. Pärssisen Työläisnaisten liittohallinnon puolesta pitämä seuraava tervehdyspuhe:

Suomen työläisnaisyhdistysten ja naisten ammattiosastojen arvoisat edustajat!

"Vaarallinen liike riehuu työväen keskuudessa", olemme kuulleet vastustajiemme sanovan. Uuden ajan villitys,"sosialismi" on tunkeutunut rauhalliseen maahamme ja kuka tietää, mitä onnettomuutta se mukanaan tuoneekaan. Syrjäisille maaseuduillekin hairautuu tuon villityksen levittäjiä ja herkkäuskoinen kansa osoittaa taipuvaisuutta ottamaan vastaan uutta oppia. Tässä näemme uhkan, jota vastaan kaikkien on taisteluun noustava, lausuvat ja kirjoitelmissaan levittävät vastustajamme.

Paremminkin emme voi vastustajillemme vastata kuin Karl Marx'in sanoilla: "Kun puhutaan aatteista, jotka mullistavat koko yhteiskuntaa, niin silloin ilmoitetaan vain tosiasia, että vanhan yhteiskunnan helmassa uuden alkuaineet ovat muodostuneet, että entisten elinehtojen purkautuessa purkautuvat vanhat aatteetkin samalla". Mistäpä onkaan ihmisten henkinen tila seurauksena, ellei niistä aineellisista ehdoista, joissa eletään, sillä kuinka voimme kuvitella tieteellisiä, taiteellisia, siveellisiä y. m. henkisiä harrastuksia, jos välttämättömin ehto, aineellinen pohja näiltä puuttuu. Tämän ovat ihmiset aina käsittäneet ja senvuoksi on heidän pyrintönsä aina ollut ahertaminen toimeentulon eteen. Mutta kuta enemmän yksilöt ja ihmisryhmät ovat keksineet keinoja aineellisen hyvän saavuttamiseksi, sitä suuremmaksi on myös heissä kasvanut halu koota aineellista hyvää itselleen, ja kun omat voimat ovat osottautuneet tässä heikoiksi on käytetty toisten voimia. Näin on syntynyt rikastuminen toisten työstä. Mutta aikain kuluessa on tuo itsekäs pyrintö toisia loistavampaan varallisuuteen johtanut myös siihen, että varakas on ruvennut säästämään omia voimiaan ja vähitellen jäänyt niiden elätettäväksi, jotka hänelle varallisuutta kokoovat. Tällaiseen asemaan on eri aikoina ja kaikkialla joukko yksilöitä onnistunut kohoamaan. Kuta enemmän he kokoovat varallisuutta työntekijänsä työstä sitä loisteliaammaksi voivat he asettaa elämänsä. Heille ei kuulu ainoastaan runsas lepo, vaan kaikki henkisten harrastusten maailma on heille avoinna. Heillä, jotka yläluokan muodostavat, on siis tilaisuus, paitsi aineellisia mukavuuksia, taiteen nautintoihin ja kaikkeen henkeä kohottavaan. Työläinen on näistä pois suljettu. Olojen ennallaan oloa puoltavat kansalaiset eivät edellä mainitussa asiantilassa näe mitään nurjaa. Seuraava, erään kapitalistisen taloustieteilijän lausunto paljastaa kaikessa kolkoudessaan heidän alhaisen ajatuskantansa työläisestä. Se kuuluu: "Työmiestä ei voi pitää yhteiskunnan jäsenenä vaan välikappaleena yhteiskunnan tarkoitukselle, jolle kuitenkin täytyy antaa bruttotuloista osa hänen ylläpidokseen kuin hevoselle". - Onko ihme jos nämä näin ajattelevat henkilöt säikähtävät kuullessaan sosialismia mainittavan. Sillä onhan meidän ajatuksemme todella "uutta" tuon rinnalla. Ajatuksemme on niin rohkea, että tahdomme saattaa kaikki samanarvoisiksi, työmiehelle, työläisnaiselle samat aineelliset elinehdot kuin kelle tahansa. Vielä enemmän me vaadimme, tahdomme poistaa kaikki rajat ihmisen ja ihmisen väliltä, tehdä kaikki työntekijöiksi, nekin, jotka nyt varallisuuden turvissa saavat levätä. Mistä johtuvat vaatimuksemme? Eivätkö ne ole tuloksena nykyisestä taloudellisesta asemasta. Eikö juuri nykyinen järjestelmä kanna povessaan siementä ajatuksillemme. Ensiksikin on se saattanut osan köyhälistöä niin kurjaan asemaan, että tuo jo johtaa olevien olojen arvosteluun ja toiseksi, eikö juuri suurteollisuus enemmän kuin mikään muu suoranaisesti anna aiheita ajattelemaan tuotantojärjestelmän muuttamista oikeudenmukaiseksi. Siis: me näemme miten elinehtojen purkautuminen on välttämättömyys. Sosialismi on siis vaan kehityksen tulos, se on aate, joka kohoaa aikakauden helmasta luodakseen muodon uudelle aikakaudelle. Miksi peljätään sitä, miksi hirviöksi kuvitellaan. Miksi julistetaan vaino sitä vastaan? Jo siitä, mitä edellä sanoin, pitäisi tuon olla selvää. Valtaluokka tietää, että uusien aineiden esiintunkeminen vaatimuksineen merkitsee sille luopumusta siitä aineellisesta etu-asemasta, minne se on päässyt. Tuo ei välitä esiinpyrkivän

luokan henkisistä tarpeista. Sen mielestä pitäisi sille riittää mitä alhaisin aineellinen toimeentulo. Mutta esiinpyrkivä luokka ei enää jaksa kärsiä sitä milt' ei aineellista hätää, missä se elää ja sen vuoksi se vaatii: leipää, oikeuksia ja tietää että näiden vaatimusten takana kangastavat henkisetkin saavutukset. — Tuoko siis uusi voittoon pyrkivä aate vaaraa yhteiskunnalle? Ei suinkaan. Se tosin panee sulut valtalukon riiston haluille, mutta sen elämisen ehtoja se ei suinkaan kukista. Se vaatii vaan valtalukon astumaan korotukseltaan alemmaksi ja nostaa alaspainetut heidän tasalleen. Se valmistaa siis tietä koko kansan aineelliseen ja henkiseen hyvinvointiin, tekee isänmaan rikkaaksi valistuneista kansalaisista, nostaa uusia voimia edistuksen palvelukseen. Ainoastaan itsekkäisyys ja tietämättömyys johtavat aatteemme vastustamiseen. Ja nämä molemmat ovat sellaisia pahoja ominaisuuksia, jotka meidän täytyy kukistaa oikean asian tieltä.

Hyvät kuulijani! Olen maininnut siitä vastuksesta, joka taisteluamme kohtaa, sen vuoksi että siihen on meidän varustauduttava. Vastustus esiintyy eri muodoissa, milloin lievemmin milloin ankarammin. Viime vuonna näihin aikoihin oli asemamme mustaakin mustempi. Meitä kiellettiin tällaista edustajakokousta pitämästä ja kaikki julkinen aatteemme levittäminen tehtiin mahdottomaksi. Nyt ei enää ole niin. Köyhälistöliike nostaa tuhatpäisenä päätään. Lyökää sen yksi pää poikki niin sata sijaan kasvaa. Mekin tahdomme heikot voimamme sen hyväksi uhrata.

Ei rauhaan untelohon ihminen oo luotu, mutta myrskysäihin, Kun totuus poljetahan keinoksi vaan pyyteisiin itsekkäihin, niin silloin kutsu kuuluu: ihminen et sortua saa päiviin näihin. Ja jos me unteloina uinuttais, niin hukkuisimme kuohuihin alle. Hei, kaikki hereille ja hulummaan taas punalippu taivahalle. Sen juurella työn uljas armeija luo uuden ajan maailmalle. — Taistelutoverit! Luokkasiskot! Olette saapuneet tänne maan eri kulmilta innostuneina köyhälistön asiaan. Luokoon täällä olo teihin uutta innostusta. Kaikki toivotte täällä keskusteluissa saavanne uusia ajateltavia, uusia näkökohtia laajasta yhteiskunnallisesta kysymyksestä. Täytyköön tämäkin toivomme. Ja mikä on tärkeintä kaikissa tomissamme, ellei yhteishenki, yhteistunne. Vastustajamme on mahtava. Sillä on käytettävänä suunnaton määrä keinoja, joilla se milloin hienommin, milloin silmänpistävämminkin takoo kahleita köyhälistöliikkeelle. Ainoastaan läpipääsemättömillä riveillä me sen voitamme. Tätä jos mitään tulisi meidän muistaa. Sinnepäin siis on taistelu suunnattava, ei koskaan omien rivien aineksia vastaan. Ja tämä tapahtuukin, jos olemme aatteeseen syventyneet.

Lausun Työläisnaisten liittohallinnon puolesta siis teidät tervetulleiksi maamme työläisnaisten 3:een edustajakokoukseen.

"Eespäin me köyhät. Tietäkää! Tuo mi ryöppyy, kajahtaa, vapaustaiston sotahuuto on, mi kiertää maailmaa. Eespäin! Eestä ihmiskunnan ylös lippu nostakaa"!

Virkailijain ja valiokuntain vaalit.

Kokouksen puheenjohtajiksi valittiin Ida Ahlstedt, Miina Sillanpää ja Mimmi Kontulainen, kirjureiksi toimittaja Yrjö Sirola ja rouva Hilja Pärssinen.

Johtavaan valiokuntaan valittiin edustajat Vahlstedt, Kiiskinen, Jalonen, Reinholdsson, Kanervo, T. Koskinen, Huotari, M.

Ahlstedt, Pohjola ja Nieminen sekä puheenjohtajat ja sihteerit.
Tämän komitean ehdotuksen mukaan asetettiin seuraavat
valiokunnat:

Agitatsiooni valiok.: Alma Malander puh. joht., Salonen, Kiiha,
Savolainen, Vilhunen, Lundin, Vägar. Kirjurina toimi H.
Pärssinen, käsiteltiin kysymykset 4, 7.

Aänioikeus valiok.: S. Reinholdsson p. j., M. Ahlstedt, Mäkelin
kirj., Inkinen, Jalonen. Kysymys 1.

Suojeluslaki valiok.: A. Huotari p. j., Munukka, Vierimaa,
Koskinen, Suvela, T. Koskinen, Salmi. Kirj. H. Pärssinen,
kysymykset 3, 11, 14.

Kasvatuskysymys valiok.: M. Laine p. j., Kanervo, Pietikäinen,
Vahlstedt, R. Pohjola kirj., Nieminen, Virkki. Kysymykset 5, 8,
12.

Ammattivaliok.: A. Johansson p. j., Herrala, Lindström,
Agander, Nousio, Pöysiä. Kirj. A. Huotari. Kysymykset 6, 13.

Sairaus- ja työttömyys- valiok.: T. Tuomola p. j., Valjakka,
Alanen, Peltola, Vahlstedt kirj. Kysymykset 2, 9.

Raittius- ja siveellisyys- valiok.: A. Kiiskinen p. j., Lyytinen,
Malandar, Makkonen, Viitanen, Petterson, Essman. Kirj. Y.
Sirola, kysymykset 10, 15.

Osanottajat:

Valtakirjat tarkastettiin ja hyväksyttiin edustajiksi:

Liittohallinnon puolesta: rvat. H. Pärssinen, A. Huotari, Ida
Kohonen, ndit M. Kontulainen, A. Savolainen.

Asikkala Riilahti: Edla Lyra.

Enso t. y. n. o.: n:ti Maria Hasu ja rouva Ida Jalonen.

Forssa Kuha t. y. n. o.: neiti Rauha Ekman.

Hallan t. y. Tiutisen osasto: rva M. Salmi.

Hangon t. y. n. o.: Vera Lundin.

Heinola t. y. n. o.: rva Anna Essman.

Helsinki t. y. tupakkatehtaalaisten a. o. n:ti Sandra Kervinen;
leipuri a. o. nti Ida Ahlstedt; t. y. ompelijain o. nti Anna Pöysä
ja rva Mandi Lindström; palv. o. rva M. Kanervo ja nti E.

Kolehmainen; silit. a. o. nti H. Neppius; pesijättärien a. o. rva
Ida Leino ja Fiina Pietikäinen; palv.yhd. nti Miina Sillanpää ja

Hilma Lundman; t. y. n. o. nti S. Reinholdsson ja rvat A.

Eronen, E. Lähde ja M. Laine; t. y. tehtaalais a. o. nti Ida
Trygg.

Hiitola t. y.: rva Elisabeth Virkki.

Hämeenlinnan t. y. naisosasto: n:ti Kirsti Inkinen ja B.
Tähtinen.

Kemin t. y. n. o.: n:ti Hilda Herrala.

Kotkan t. y. n. o.: rva M. Petterson ja nti M. Ahlstedt.

Kymin t. y. n. o.: rva M. Helander.

Kuopion n. o.: nti Alli Malander.

Lappeenranta n. o.: rva M. Nieminen ja nti Emmi Kiiha.

Lahti n. o.: rva Rosa Pohjola ja I. Suvela.

Lauritsalan sahan n. a. o.: Ida Vägar ja M. Vilhunen.

Mikkeli t. y. n. o.: Hilma Valjakka.

Muolaa Pölläkkälä n. o.: Ida Kiiski.

Oulu omp. o.: Olga Loden; t. y. n. o.: rva. Jenny Viitanen.

Pietarsaari: E. Aro ja F. Vierimaa.

Pori palv. o.: Hilma Nousio.

Talikkalan t. y. n. o.: rva Edla Lyytinen.

Turku: kutojain a. o.: Fanny Alanen ja Ida Gelandar; neuloja a.
o. rva T. Tuomola ja nti Lydia Jakobsson; t. y. palv. a. o. H.

Agander t. nais y.: E. Vahlstedt, F. Koskinen ja M. Helin.

Töölö t. y. n. o.: rva A. Vatanen.

Tampere t. y. kutoja o.: neiti Tyyne Koskinen ja rva N. Peltola;
n. o.: rva E. Mäkelin ja Koivunen.

Vaasa t. y. n. o.: Liina Suvanto.

Viipuri t. y. ompelij. o.: Ida Mäkeläinen; t. y. n. o.: rva A.
Makkonen; palv. a. o.: nti A. Kiiskinen ja neiti M. Munukka.
Yhteensä 68.

Suosituskirjalla varustettuna olivat:

Turun t. y:n n. y.: Ida Alonen ja E. Lindgren.

Helsinki t. y. silittäjä a. o.: nti P. Rantanen.

Helsinki t. y. omp. o.: nti M. Saarman, rva Ida Kantonen.

Turun neuloja a. o.: Alisa ja Martta Johansson.

Forssa: K. Orell. Näille myönnettiin puheoikeus ja lisäksi
kokoukseen saapuneille asianharrastajille m. m.

Alma Malander, T. Abrahamsson, Porin Toejoki,
rva H. Sivenius, hrat E. Pohjoja ja A. Sivenius Lahdesta,
E. Mattsson Tamp. n. o.,
rva Eliasson Hangosta.

Liittohallinnon toimintakertomuksen heinäk. 1902 - 1905 luki
rouva Anni Huotari. Painatamme sen tähän kokonaisuudessaan:

Kertomus

Suomen Työläisnaisten Liittohallinnon toiminnasta 21 p:stä
heinäkuuta 1902 16 päivään heinäkuuta v. 1905.

Työläisnaisten liiton toiminta sillä toimintakaudella, josta tässä
tulisi antaa lyhykäinen yleiskatsaus, on ollut enimmäkseen
hiljaista työtä sen suuren yhteiskunnallisen asian, nimittäin
työväenliikkeen ajamiseksi, johon koko maailman
työväenliikkeen pyrkimys on tähdätty ja joka on myöskin
meidän liittomme tarkoituksena. Liiton luonnosta riippuu
tietysti, että etupäässä on pyritty saattamaan työläisnaisia
itsetietoisuuteen asemastaan sekä työskentelemään yhteisesti
yhteiskunnallisen vapautuksensa hyväksi. Mitään repäseviä
tuloksia ei tälläkään toimikaudella ole voitu saavuttaa, sillä
onhan naisten järjestäytyminen meillä vielä aivan alulla, koska
itsenäinen toimikausiakaan ei ole vielä viittä vuotta pitempi.
Voimien mukaan on kuitenkin koetettu tehdä raivaustyötä ja
varmaa on että edistystä, vaikkapa pienimpiäkin on
huomattavissa, huolimatta entiseen, verraten huonoista ja
monessa suhteessa tiukentuneista ajoista. Ja mieleistä on
varmaankin jokaisen asiamme harrastajan huomata, että edes
senkin verran on asiamme ulkonaisesti valottomanakin aikana
mennyt eteenpäin. Tämä edistys on huomattavissa siinä, että
osastojen luku, samoin kuin jäsen-
luku on hiljaksen kasvanut ja samoin osastojen sisäisissä
asioissa myöskin edistystä tapahtunut, jotka voi mielihyvällä
merkitä muistiin. Toivottavasti tämä edistys ei siihen pysähdy,
vaan tulee jatkumaan eteenkinpäin. Ja jos niin tapahtuu, niin
voimme olla tyytyväisiä siihen työhön, joka nyt kuluneena
aikakautena on tullut suoritetuksi.

Liittohallinnon toimintaa kuluneella ajalla silmäillessä huomaa,
ettei useinkaan ole voitu tehdä niin paljon kuin toivottava olisi.
Tähän ei kuitenkaan voi sanoa yksin tahdon puutteen
vaikuttaneen, vaan on ollut siihen paljon muita syitä.

Ensinnäkin on suurena haittana ollut se, että Liittohallinnon
jäsenet ovat aineellisen toimeentulonsa vuoksi olleet siksi
kiinnitettyjä, ettei asioita ole voitu ajaa niin suurella tarmolla,
kuin ehkä monikin olisi toivonut. Osastojen välinpitämättömyys
tärkeisiinkin tiedusteluihin vastatessaan on myöskin tehnyt
suurta haittaa ja tämä välinpitämättömyys on tainnut osaltaan

vaikuttaa Liittohallinnon jäseniinkin herpaavasti. Sitte vielä on ollut miltei suurimpana hättänä varojen puute (josta sentään viimeisenä vuotena on vähän päästy.) Se on estänyt ryhtymästä moneen puuhaan, jotka ehkä olisivat olleet välttämättömiäkin. Kuitenkin voidaan lausua, että parasta on koitettu tehdä. Siinä vakaumuksessa jätämme työmme kokouksen arvosteltavaksi ja toivomme että uudella Liittohallinnolla on paremmat edut ja paremmat voimat viedä jaloa asiaamme eteenpäin.

Veroituksena on Liittohallinto Turussa pidetyn edustajakokouksen päätöksen mukaan kantanut liittoon kuuluvien osastojen jäseniltä kultakin 5 penniä kuukaudessa agitatsioonirahastoon. Koska useat osastot ovat tätä verotusta paljoksuneet, ei muuta verotusta ole kannettukaan, vaikka se ehkä olisi toiminnalle ollut tarpeellistakin.

Agitatsiooni. Puoluehallinnon avustamana lähetti Liittohallinto tänä vuonna neiti Sandra Reinholdsson'in agitatsioonimatkalle. Matka tehtiin huhtikuun ja toukokuun aikana. Neiti Reinholdsson kävi Hankoniemessä, Turussa, Forssassa, Porissa, Toijoella, Raumalla, Kiikoisissa, Kokemäellä, Vaasassa, Pietarsaassa, Limingalla, Oulussa, Kemissä, Haaparannassa, Torniossa, Karihaarassa, Kempeleellä, Kauhavalla, Lapualla, Inhassa, Keuruulla, Padasjoella, Viipurissa ja Talikkalassa. Käyden siis 24 paikassa on hän pitänyt 36 luentoa. 7 uutta osastoa perustettu ja 3 osastoa liittynyt liittoon. Kirjallisuutta meni kaupaksi 275 markan edestä; rouva Hilja Pärssinen käynyt 3 kertaa Lahdessa pitänyt siellä 4 esitelmää ; Terijoella, Tampereella, Jyväskylässä ja Ensossa 2 esitelmää kussakin, Sortavalassa 6, Mikkelissä 4, Helsingissä, Hämeenlinnassa, Kymintehtaalla, Sorvalissa, Myllykylässä, Kotkassa, Turussa, Lappeenrannassa, Lauritsalassa ja Tainiokoskella 1 esitelmä kussakin ; yhteensä pitänyt 32 esitelmää; neiti Mimmi Kontulainen käynyt Lappeenrannassa, pitänyt 2 puhetta (perustettu naisosasto) Sörnäisissä, Imatralla (perustettiin naisosasto) Sortavalassa (perustettiin naisosasto), Hangossa 2 kertaa, Hiitolassa ja Joensuussa, jossa viimeainitus ei saanut puhua; yhteensä 8 esitelmää; neiti Anni Savolainen Lappeenrannassa, Talikkalassa (perustettiin pesijain ammattiosasto), Muolaan-Pölläkkälässä 2 kertaa, Karhulassa, Mikkelissä 2, Kuopiossa 2, Kaavilla, Nilsiässä, Lahdessa, 1 kussakin, yhteensä 12 esitelmää; neiti Katri Miettinen Lahdessa 1 esitelmä; neiti Maria Kulmala 2 kertaa Pietarsaassa ja 1 kerta Oulussa sekä kävi myöskin Kokkolassa, mutta ei saanut puhua. Yhteensä siis on pidetty 92 esitelmää Liittohallinnon toimesta.

Liittohallinto kehoitti vuoden 1902 lopulla osastoja lähettämään oppilaita Turussa mainitun vuoden lopulla ja v. 1903 alkupuolella pidetyille agitatsioonikursseille. Kuinka suuressa määrässä kehoitusta noudatettiin, ei ole Liittohallinnolle tunnettu. Liittohallinnolle saapui osastoilta 35 mk.

agitatsioonioppilaan lähettämistä varten mainituille kursseille, mutta kun sitä ei kukaan hakenut, jäi se käyttämättä ja liitettiin agitatsioonirahastoon. Omalla paikkakunnalla ovat Liittohallinnon jäsenet pitäneet muutamia puheita ja esitelmiä. Keväällä 1905 pidettiin Liittohallinnon toimesta Viipurin työväenyhdistyksen talolla naisten äänioikeuskokous, johon otti paikkakunnan naisia osaa noin satakunta. Kokouksen käytännöllisenä työnä oli erikoisen komitean asettaminen äänioikeusasian ajamista varten.

Ihanneliittokurssit. Koska sosiaalidemokraattisten aatteiden toteuttaminen suuressa määrin riippuu siitä, mille kannalle nouseva sukupolvi sen suhteen asettuu, niin on alettu entistä

enemmän kiinnittää huomiota aatteemme perusoppien selvittämiseksi nuorisolle nousevalle, että se vanhemmaksi vartuttuaan voisi ryhtyä aatettamme käytännössä ajamaan. Tarkoituksenmukaisimmiksi tässä suhteessa ovat näyttäytyneet Lasten "Ihanneliitot", joissa varttuneemmat henkilöt antavat kuuntelijain kehityskantaan soveltuvalla tavalla aatteellista opetusta. Kun tällaiset laajemmin toteutuakseen vaativat opettajavoimia enemmän kun niitä yleensä löytyy, toimeenpani Liittohallinto Suomen sosiaalidemokraattisen puolueen puoluehallinnon avustuksella joulukuun 26 — 31 päivänä lasten Ihanneliiton opettajain kurssit. Kursseilla annettiin esitelmien ja mallituntien kautta ohjausta opetustyöhön "ihanneiitossa". Kursseilla piti 7 eri henkilöä kaikkiaan 21 esitelmää, nimittäin hra Reino Drockila 5, toimittaja Yrjö Sirola 5, hra N. Vallenius 5, rva Hilja Pärssinen 3, opettaja J. Pärssinen, op. A. Karttunen ja hra V. Löfqvist 1 esitelmän kukin. Mallitunteja annettiin 2 ja harjoitustunteja 13. Osanottajia kursseilla oli noin 50, joista muilta paikkakunnilta 7.

Lentokirjasia on Liittohallinto kustantanut kaikkiaan 7, nimittäin rva Hilja Pärssisen kirjoittamat »Äänioikeusasia työläisnaisten kannalta, "Sananen työväenasiasta" ja "Ihanneliitoista", rva Anni Huotarin kirjoittaman "Sananen ompelijattarill", hra Lauri Soinin kirjoittamaan "Palvelijattarille maalla", toimittaja Yrjö Sirolan kirjoittaman "Piirteitä siveyskäsitteiden kehityksestä" sekä Liittohallinnon toimesta kirjoitetun lentolehtisen "Työläisnaiset äänioikeusasiaa ajamaan". Neljän ensinmainitun hinta on ollut 5 penniä, "Palvelijattarille maalla" ja "Siveyskäsitteiden kehityksestä" 10 penniä sekä "Työläisnaiset äänioikeusasiaa ajamaan" 1 penni. Kuudesta ensinmainitusta on otettu 2,000 kappaleen ja viimemainitusta 10,000 kpleen painos. Kaksi ensinmainittua on loppuun jaettu. Toisia on vielä jäljellä, "Siveyskäsitteiden kehitys" kokonaan. Kun osastot ja muut kirjojen myyjät eivät ole niitä vielä täysin tilittäneet, on kirjasista ollut tuloja tähän asti ainoastaan vähän.

"Palvelijattarille maall" kirjasen avustukseksi on Helsingin palvelijatarosasto antanut 20 mk., Tampereen palvelijatarosasto 5 mk. ja Viipurin palvelijatarosasto 10 mk. Turussa pidetyn edustajakokouksen pöytäkirjaa painettiin 500 kpl. ja myytiin niitä 40 pennistä kpl. Ne ovat melkein kaikki jaetut jälleenmyyjille. Sitäpaitsi on otettu osaa lehtisen "Kevään esikoinen" julkaisemiseen.

Edustettuna on liittohallinto ollut työväen puoluekokouksessa Forssassa elokuun 14 - 20 p:nä 1903 puheenjohtajansa rva Hilja Pärssisen kautta, ja Helsingissä huhtik. 14 p:nä yleisellä äänioikeusmielenosoitusretkellä, joka tehtiin säätytalon luokse valtiopäivillä äänioikeusasian ollessa esillä neiti Mimmi Kontulaisen kautta; samoin on Liittohallinnon puolesta ollut edustajia paikkakunnalla juhlissa y. m. pienemmissä tilaisuuksissa.

Kiertokirjeitä yleisiä kaikille osastoille on toimikaudella lähetetty kaikkiaan 14. Paitsi Liiton sisäistä järjestystä koskevia ja juoksevia asioita, on niistä tärkeimpiä ollut kehoitukset äänioikeusasiasta keskustelemaan, Vapunpäivän työväen juhlena viettämiseen, agitaattorioppilaan lähettämiseen agitaattori- ja "Ihanneliitto" kursseille, "Ihanneliittojen" perustamiseen, osastojen toimintaa koskevia tilastollisten tietojen lähettamisestä sekä edustaja-kokouksen pitämistä koskevat asiat. — Yksityiskirjeitä eri osastoille on lähetetty asianhaaran vaatiessa.

Liittoon on kuuluneet vuonna 1902 kaikkiaan 27 osastoa, joissa jäseniä ?; vuonna 1903 osastoja 29, joissa jäseniä 1398; 1904

32 osastoa joissa jäseniä 834. Tänä vuonna liittynyt liittoon 6 uutta osastoa. Nämä tiedot ovat vaillinaisia, sillä osastot eivät ole lähettäneet pyydetyitä vuosikertomuksia. Lähemmät tiedot osastojen toiminnasta näkyy erityisesti julaistuista tilastotauluista. Toimintakaudella on liittoon kuuluneista osastoista toimintansa lakkauttanut 5.

Liittohallinnon jäseniksi valittiin Turun kokouksessa rva Hilja Pärssinen, nti Mimmi Kontulainen, Anni Huotari (Torvelainen) n:dit Hilda Pietilä, Anna Ryynänen, Anna Savolainen, rva Maria Kuitunen vakinaisiksi sekä rvat Ida Kohonen ja Maria Pohjolainen varajäseniksi. Toimintakauden aikana on näistä eronnut ndit Anna Ryynänen (matkusti Amerikkaan) ja Hilda Pietilä, joiden sijaan valittiin vakinaisiksi varajäsen Ida Kohonen ja nti Ida Mäkeläinen sekä varajäseniksi rva Kohosen sijaan nti Hilda Puustinen.

Tilintarkastajiksi valittiin Turun kokouksessa nti Ida Mäkeläinen ja hra J. Juusonen, varajäseniksi nti Aino Torvelainen (nykyään rva Halonen) hra S. Laitinen. Näistä tuli Ida Mäkeläinen valituksi Liittohallintoon, rva Halonen ja hra Laitinen muuttivat paikkakunnalta ja hra J. Juusonen kuoli; niin valittiin Viipurilaisten osastojen yhteisessä kokouksessa Viipurissa lokakuun 11 p. 1903, tilintarkastajiksi nti Olga Torvelainen ja hra M. Kekki, varalta herra V. Viitanen ja A. Kuhanen. Kokouksia on Liittohallinto pitänyt kaikkiaan, 47 joista pöytäkirjaan on kirjotettu 409 pykälää. Kokouksissa ovat olleet läsnä rva Hilja Pärssinen, 43, rva Anni Huotari 39, nti Mimmi Kontulainen 37, nti Anni Savolainen 34, rva Maria Kuitunen 30, rva Ida Kohonen 29, rva Maria Pohjolainen 19, nti Ida Mäkeläinen 18, ndit Hilda Pietilä ja Anna Ryynänen 4 ja nti Hilda Puustinen 3 kokouksessa.

Liittohallinnon virkailijoina ovat olleet: puheenjohtajana rva Hilja Pärssinen, varapuheenjohtajana rva Ida Kohonen, kirjurina rva Anni Huotari ja rahastonhoitajana nti Mimmi Kontulainen.

Kolmatta työläisnaisten edustajakokousta puuhasi Liiton hallinto pidettäväksi Tampereella v. 1904 elokuun 3 - 5 p:nä. Tätä varten valmistettiin 15 eri keskustelukysymystä osastojen myötävaikutuksella. Kokouksen pitäminen täytyi kuitenkin jättää sikseen, kun ei saatu kokoukselle viranomaisten lupaa. Sen yhteyteen ajottiin järjestää myöskin palvelijattarien toinen edustajakokous, mutta tämäkin

jäi edellämainitusta syystä pitämättä. Tänä vuonna päätettiin kuitenkin kokous pitää. Kysyttyämme osastojen mielipidettä kokouspaikan suhteen, puolsivat useammat osastot Tamperetta, jossa kokous päätettiin pitää heinäkuun 18 — 19 p:nä ja kehoitettiin Tampereen naisosastoa ottamaan kokous vastaan. Kokoukselle valmistettiin keskustelukysymykset. Säästölaatikoita, joilla on kerätty varoja agitatsioon varten, teetettiin Turun kokouksen päätöksen mukaan 1,000 kpl. ja niitä on jaettu osastoille 15 p. kappale varojen keräämistä varten edellämainittuun tarkoitukseen.

Voikaan lakkolaisille avustusta Liittohallinnon kautta lähetettiin 239: 15 p. Ja kävi siellä L.h. puolesta neiti Mimmi Kontulainen ja rouva Hilja Pärssinen.

Lahjoituksia on Liittohallinto saanut Puoluehallinnolta Smk. 300 agitaattorin lähettämistä varten ja eräältä, joka ei tahdo nimeään mainita Smk. 200>>.

Viimeisen Liittohallinnon tilit ja tilintarkastajain lausunnon luki neiti M. Kontulainen. Liittohallinnon poistuttua keskusteltiin tileistä ja myönnettiin liittohallinnolle tilinvapaus. Tämän jälkeen luettiin viimeistä edellisen liittohallinnon viime

edustajakokouksessa hyväksymättä jääneet tilit ja tarkastajain lausunto. Myönnettiin tilinvapaus liittohallinnolle. Tervehdyksellä puutyöntekijäin edustajain puolesta kävi lähetystö, jonka puolesta Mikko Uotinen runollisesti kuvaellen nykyisen yhteiskunnan murtumistilaa ja köyhälistön pyrkimystä sopusointuun ja eheyteen lausui veljellisen tervehdyksen. Valittiin lähetystö, joka neiti A. Malanderin puheella tulkitsi naisten ajatuksia yhteistyöstä.

Kokouksen toiminta jatkui uterassa keskustelussa, sekä valiokuntain työskentelyssä. Selvyyden vuoksi painatamme kunkin keskustelukysymyksen erikseen, tuoden esille alustuksessa ja keskustelussa lausutut mielipiteet sekä valiokuntain valmistamat ja kokouksen hyväksymät ponsilauselmät.

Kysymykset:

1. Mihin toimenpiteisiin olisi ryhdyttävä naisten äänioikeusasian eteenpäin viemiseksi?

Alusti Sandra Reinholdsson, selittäen äänioikeusasiaa ja huomauttaen kuinka tuleva sukupolvi voi kasvaa rohkeaksi ainoastaan silloin kuin sitä kasvattaa vapautunut naissuku. Kun me olemme valmiit taisteluun kaikkemme uhalla, täytyy meidän myös saada tinkimättömät vaatimuksemme täytetyiksi, eikä taistelu saa lakata ennenkuin olemme määrään päässeet. Erittäin teroitti alustaja naisten vaalikelpoisuutta mieliin ja kehoitti innokkaasti asian ajamiseksi työskentelemään.

Keskustelussa sangen valaisevasti selitettiin sitä vastustusta, joka on tiellämme asian toteuttamiseen ryhdyttäessä. Moitittiin aatelit, porvarit ja papit, joista eräs puhuja erittäin teroitti mieliin, kuinka he kielsivät naisilta äänioikeuden. Eivät siis papit ole naisten ystäviä. Äänioikeuden myöntäjät tinkivät. Senaatin esitys kielsi äänioikeuden naisilta, palvelijoilta, ylensi ikärajaa, asetti sensuksen ja puolsi välillisiä vaaleja talonpoikais-säätyyn. Ei se siis ole kansanvaltainen. Toiset puoltavat kannatettavaksi ehdotusta, että naisille myönnettäisiin äänioikeus samassa järjestyksessä kuin miehille, mutta paras on pysyä työväenmiesten kanssa puhtaassa vaatimuksessa. Toiset puoltavat vain naimattomille, mutta se on loukkaus äitejä kohtaan. Eivätkö äidit täyty yhteiskunnallisia velvollisuuksia ja raskasta asevelvollisuutta sukua jatkaessa. Kyllä äidit siis ovat oikeutetut äänestämään. Pois siis ne kohdat siviililaista, jotka asettavat avionaiset holhoustilaan. Vaalikelpoisuudesta puhuttiin loistavasti. Poliitiikka kuuluu naisille, on aina löytynyt miehiä, jotka ovat lainanneet naisten ajatuksia ja niitä esittäneet. Emmekö jo voi syrjäyttää tulkkeja ja huutaa itse ajatuksemme maailmalle. (Malandar). (Runsaita hyvä-huutoja).

Kasvattakaamme itsemme sellaisiksi, että voimme kaikki uhrata tämän asian eteen. Innokkaita puhevuoroja käytettiin (Kanervo, Pietikäinen, Reinholdsson, I. Ahlstedt, M. Laine y. m.) Jokaisen on luettava äänioikeuskirjallisuutta ja kunkin agiteerattava paikkakunnallaan.

Liittohallinnon on, koska entiset on loppuun myyty, kustannettava uusi lehtinen, joka käsittelee asiaa päivän tapahtumain kannalta. Asia lykättiin valiokuntaan, huudettua innokkaasti: »alas naisten poikkeuslait!» Valiokunnassa tehtiin asian ajamisen johdosta laajasuuntaisia ehdotelmia sekä esitettiin kokoukselle seuraavaa:

Suomen työläisnaiset eivät voi pitää ominaan sellaisia lakeja, joita laatimassa on ollut pieni joukko etuoikeutettuja miehiä, jotka ovat sitten laatineet sellaiset lait, että toinen sukupuoli maan kansalaisia on suljettu kansalaisoikeuksien ulkopuolelle säilyttämällä kumminkin suurimman joukon velvollisuuksia niiden ihmisoikeutensa menettäneiden kannettavaksi. Sen vuoksi vaadimme, että eduskuntalaitos on saatava kansan eduskunnaksi.

Edustajakokous vaatii:

- 1) Että ensi valtiopäivillä äänioikeusasia ratkaistaan siten, että niin miehille kuin naisille annetaan yleinen, yhtäläinen, välitön äänioikeus ja että siihen erottamattomasti liittyy vaalikelpoisuus.
- 2) Koska siviililaissamme löytyy kohtia, jotka asettavat naidun naisen miehen holhouksen alaiseksi, on nämä lait heti kumottavat ja tilalle asetettava täydellinen yhdenvertaisuus.
- 3) Keinoina asian perille viemiseksi on käytettävä voimakasta agitatioonia, josta esitettäköön seuraavaa:
 - a) erityisiä äänioikeuspuhujia naisista on liiton toimenpiteiden kautta lähetettävä ympäri maata.
 - b) maa jaettakoon toimintapiireihin, joille on saatava erityiset naisten äänioikeusrahostot, jotka keskittyvät liittoon.
 - c) rahastoja on hankittava ja kartutettava kaikilla mahdollisilla keinoilla, joista mainittakoon keräykset, ompeluseurat, lahjoitukset, joita otetaan vastaan kaikilta kansalaisilta, seuroista, osuus- y. m. liikkeiltä, yhdistyksiltä.
 - d) liittohallinto toimittakoon hetimiten voimakkaita, vaikuttavia, innostavia lentolehtisiä.
 - e) yleisöä varten äänioikeuskokouksia on toimeenpantava ympäri maata samoihin aikoihin kuin tapahtuvat valtiopäivämiesvaalit, kokouksissa on asetettava valiokunta, joka kokoaa kaikilta asiaa harrastavilta jonkun summan edellämainittuun rahastoon.

Kokous yhtyi näihin ponsiin.

2. Olisiko naisosastojen ja yhdistysten perustettava keskuuteensa yhteinen koko maata käsittävä työttömyysrahasto?

Alustaja rouva T. Tuomola teki selkoa siitä kurjasta tilasta, joka kohtaa työväestöä työttömyyden sattuessa. Palkkojen niukkuuden vuoksi ei voi olla puhettakaan entisistä säästöistä. Puuttuu luottoa elintarpeiden hankkimiseksi edes velkakaupalla. Nälkä kauhuineen astuu kotiin ja on turvautuminen epävakaiseen keinotteluun tai armeliaisuuteen. Asia olisi autettava yleisellä koko maata käsittävällä työttömyysrahastolla, joka liittohallinnon keskityksellä olisi järjestettävä.

Keskustelussa jotkut kannattivat tällaisista yleistä työttömyysrahastoa nyt heti perustettavaksi, mutta yleensä pitivät puhujat (rva Kanervo, neidit I. Ahlstedt, Sillanpää ja Malander y. m.) ehdotusta epäkäytännöllisenä, se kun ei tulisi saamaan kannatusta osakseen. Sen sijaan olisi perustettava ammattiliittoja, joilla kullakin olisi oma työttömyysrahasto. Nämät kyllä voisivat, etenkin lakkojen ja työnsulkujen sattuessa, olla vuorovaikutuksessa keskenäiseksi tukemiseksi. Valiokunta käsiteltyään asiaa ehdotti: Koska kokouksen keskustelussa oli kylläkin tullut tunnetuksi tällaisen rahaston tarpeellisuus vaan katsottiin sen toteuttaminen mahdottomaksi

ainakin vielä nykyään, niin ehdotti valiokunta:

- 1) Että ammattiliittojen keskuuteen perustettaisiin työttömyysrahastoja.
- 2) Kuitenkin, ettei asia raukeisi, kehoitetaan osastoja ja yksityisiä asiaan innostuneita lahjoittamaan liittohallinnolle varoja erityisessä rahastossa säilytettäväksi.
- 3) Seuraava edustajakokous päättää tuon rahaston käyttämisestä.

Kokous hyväksyi ponsilauselmat.

3. Mitä vaatimuksia olisi asetettava naisten suojeluslakien suhteen?

Rouva Hilja Pärssisen alustus:

"Nopea teollisuuden kehitys, joka viime vuosisadalla saavutti suuremman kukoistuksen, alistaen luonnon voimat palvelukseensa ja kohottaen tuotannon jättiläismäiseksi, toi mukanaan työväenluokalle uuden sorron muodon s. o. tehdas-orjuuden. Uudenaikaiset kulkuneuvot välittävät tuotteita ja kauppa tulee yhä enemmän maailman kaupaksi. Raaka-aineiden tuonti siirtomaista, koneiden alinomainen parantuminen avaavat tien voitonhimoisille pääomanomistajille kullan kokoamiseen. Siinä ei kysytä, mitä maksaa tuo niille miljoonille, jotka kiertävät ihmiskunnan herraksi kohonneen rahavallan koneistoa. >>Voittoa, voittoa, enemmän rahaa!» se on tunnussana, joka kaikuu meidän aikamme tuotannon maailmassa.

Kotiteollisuuden, samoin manufaktuurin valmisteet pudottavat hintansa, sillä koneentuotanto on moninkertaisesti suurempi. Niinpä esim. kun Adam Smith kiitellen kertoi, miten manufaktuurissa 10 miestä valmisti 48,000 silmineulaa, niin Karl Marx mainitsee ihmettelemättä, että silmineulakone tekee päivässä 145,000 kappaletta ja valmistaa siis nainen, jolla on 4 sellaista konetta hoidettavanaan, koneistolla päivittäin liki 600 tuh. silmineulaa. Sen vuoksi on ollut koneiden voittokulkua teollisuudessa mahdoton estää. Päinvastoin pääomanomistaja yhä lisää koneiden käytäntöön ottoa päästäkseen pienemmällä työntekijäin luvulla. Työnantajan pyrintö suurimpaan voittoon aiheuttaa sen, että hän käyttää mieluummin halpaa työvoimaa. Koneet auttavat tätä hänen pyrintöään, sillä entinen ammattitaito ja työtaituruus menettävät nyt merkityksensä. Näppäryys ja kätevyys ovat sen sijaan ansioksi ja pian tulee lasten ja naisten työ käytäntöön. Näitä otetaan ja ne ovat saatavissa, sillä luulevathan työläisperheet siten saavansa lisätuloja. Liikuttava on tämä tulevan sukupolven alttiiksi asettaminen riistojärjestelmän alttarille. Pyramiideja voisi pystyttää niiden pääkalloista, jotka täten elämänsä aamuhetkinä kidutettiin tehtaiden pölyssä ja kivihiihiloimissa.

Mainitsen tämän sivumennen, vaikkakin tarkoitukseni on puhua naisten työstä. Toki lienee jo yleinen mielipide ainakin täydellisen lastentyön poistamisen puolella ja osoittaahan työväenlainsäädäntö, että nyt jo lasten suojeluslakien suhteen on ankarin vastustus voitettu. Toisin on naisten työn laita. Mahtava on vielä se joukko, joka vaatii naiselle esteetöntä tilaisuutta pääsemään eri ansioaloille. Tällä katsantokannalla on puoltajansa n. s. porvarillisen naisliikkeen ajajissa, jotka väittävät, että työnrajoitukset olisivat sukupuolisen tasa-

arvoisuuden syrjäyttämistä. He myös väittävät, että nainen ollen tilaisuudessa esteettömästi ansaitsemaan on riippumatonna miehestä ja voi siten säilyttää paremmin siveellisyytensä.

Katsokaamme, minkä verran heidän puheellaan on todenperäisyyttä. He vaativat lisää työaloja naisille, ikäänkuin tässä suhteessa työläisnaisilla esteitä olisi. Päinvastoin on heidän työnsä haluttua ja todistaahan tilasto, että se kaikissa sivistysmaissa on kasvamassa. Englannissa nousi 20:ssä vuodessa työskenteleväin miesten luku 7,9 %:lla ja naisten 20,9 %. Ollitakin avioliitossa olevain naisten työ lisääntyy ja aina miesten työn kustannuksella. Saman maan teollisuusoloista julkaisee Bebel seuraavat numerot:

naisia miehiä
vaateteollisuudessa 415,961 4,470
puuvillateollisuudessa 332,784 213,231
lankateollisuudessa 69,629 40,482
paitateollisuudessa 52,943 2,153
sukkateollisuudessa 30,887 18,200
spetsiteollisuudessa 21,716 13,030
tupakkateollisuudessa 15,880 13,090
hansikateollisuudessa 9,199 2,756
opettajina 144,393 50,628

Saksassa oli v. 1882 teollisuustyössä toimivain naisten luku 714,060 ja v. 1895 oli se, 1,057,653, siis melkein puolella lisääntynyt. Samaan suuntaan käy kehitys meilläkin. Tämä on sitäkin luonnottomampaa koska työttömyys liikatuotannon seurauksena jo muutenkin uhkaa, ja näin ollen jää mieluisia työntekijöitä yhä enemmän siihen kurjaan tilaan, että vaimojen on heitä elättäminen. Eikö jo luontokin vaatisi korjausta tässä ja yhteiskuntaoloja sellaisiksi, että mies voisi perheen elättää eikä kuten nyt tulla ehkä taakaksi vaimolle. Kapitalismi pitää kyllä huolta siitä, että sen palvelukseen löytyy uhreja, niitä ei meidän tarvitse puoltaa lisää työaloja vaatimalla. Päinvastoin meidän tulee valvoa sitä, että työläisperheilläkin säilyy perheellisyyden leima, että niiden vaimoja ei rasiteta moninkertaisilla tehtävillä ja huolilla. Näin kumminkin käy äideille, jotka saavat tehdä kolminkertaisen työn: elättää työttömyyteen syöstyn miehen, täyttää äidillisyyden kutsumuksen ja suorittaa kotiaskareet. Senvuoksi he ovat uupua tuon taakan alle, ollen yötä päivää puuhassa ja kärsien sen lisäksi ruumiillisia kipuja. Kaikki perheenäitien työskentely tehtaassa on heille rääkkäykseksi ja kodille sekä lapsille turmioksi, mutta erittäin on yötyö vahingollista. Kotiaskareet estävät heiltä levon päivällä ja täten syntyy liikeyritys, joka aiheuttaa helpommin tapaturmia. Sanomalehtemme kertovatkin tuollaisista kauhuntahtumista. Ei myöskään voi kuvitella kurjempaa kuin koti, jossa ei koskaan ole tilaisuutta mihinkään lepopäivän rauhaan ja virkistykseen. Teknillisistä syistä ei voida ehkä tarkalleen kaikissa tehtaissa sunnuntaityötä poistaa. Kurjinta toki on, jos vaimo, perheenäiti joutuu tuon työn suorittajaksi. Mitä kotona silloin sunnuntairauhasta tiedetään. Eikö tällä jos millään riistetä kaikki edellytyksetkin siveelliseen ja jalostavaan kotiseurusteluun, jota ilman ei voida lasten kasvatuksesta ja mistään perhe-onnen varjostakaan puhua. Sama on asian laita lauantai-illan levon suhteen. Sekin on äideille tuiki välttämätön. Mutta mihin onkaan tehtailijan ahneus ja naisasia-liikkeen ajajain sokeus vienyt kehitystä. Eivätkö naiset

edellämainittujen epäkohtien lisäksi työskentele tehtaissa, joissa myrkylliset kaasut lääkärin kokemuksen mukaan aiheuttavat sikiön kuolleenä syntymisen? Yleensäkin vaikuttaa tehtaassa työskentely naisten verrattain hienämpään ruumiinrakenteeseen kivulloisuuksia synnyttävästi. Päätettäkään tästä, ovatko näin heikontuneet naiset kykeneviä terveen suvun äideiksi. Tehtaassa työskenteleväin naisten jälkeläiset ovat ruumiinrakenteelta yleistä heikompia ja heidän kuolevaisuutensa ensimmäisellä ikävuodella 40 % jopa 50 %:kin. Äidin riennettyä pian synnytyksen jälkeen tehtaaseen jää lapsi hiukan isompain sisartensa hoitoon tahi viedään jollekin hoitajalle. Sillä aikaa kuin tehtaassa olevan äidin maito virtaa hänen vaatteisiinsa, saa lapsi jotakin ehkä hapanta ostomatoa, josta kuolettavat vatsavaivat usein ovatkin seurauksena. Kun tätä kurjuutta ajattelee, ei voi muuta kuin surra, ettemme jo aikoja sitten ole tässä suhteen pontevasti äitien oikeutta lapsensa hoitoon puoltaneet. Sillä itse asiassa hänellä tuo oikeus on vaan näennäinen, sillä toimeentulon pakkohan sen estää. Naisten luonteelle ominaista on mukautuminen, tyytyminen sovulla. Tämä se edelleenkin heillä pitää pienempää palkkaa kuin miehellä samasta työstä, seikka joka on kylläkin nurja. Vieläpä nälkäpalkkoja naisille nimenomaan puolletaankin mukana senvuoksi, että he tulevat vähemmällä toimeen kuin miehet. Halu irtautua kiduttavasta köyhyydestä johtaakin siveettömyyteen, johon myös alhaiset työnjohtajat käskijävaltansa tukemana houkuttelevat, kuten esim. Voikassa. Kun sitten tässä tai yleensä tehdaslakien rikkomisissa työntekijäin puolelta käännyttään ammattitarkastajalle, on tämä siksi vieras ja haluton asiaan että parannusta ei saada. Noin saattaa syntyä molemmin puolisia ikäviä selkkauksia. Olen edellä tuonut esiin runsaan sarjan nurinkurisuuksia naisten työskentelystä tehtaissa. Runsa tilastollinen todistelu tukee väitteitäni ja on m. m. op. J. K. Kari esittäessään asian viime valtiopäivillä julaissut tuollaista tilastoa, jonka ottamisen tähän olen ajan säästämisen vuoksi jättänyt. Edellä esiintuomieni perusteiden mukaan esitän siis vaadittavaksi sellaisia suojelulakeja, että

- 1:ksi. Yö- ja sunnuntaityö naisilta ehdottomasti kielletään.
- 2:ksi. Lauvantain iltapäivä on pidettävä työstä vapaana.
- 3:ksi. Naisten työ on kiellettävä kaikilla aloilla, jotka erittäin vahingoittavat naisten ruumiin rakennusta.
- 4:ksi. Samasta työstä on maksettava sama palkka.
- 5:ksi. Synnyttäjille on säädettävä vapaa-aikaa 5 viikkoa ennen ja 7 v. jälkeen synnytyksen. Työtä ei saa aikaisemmin alkaa lääkärin todistuksenkaan nojalla. Valtion on perustettava ja kannatettava sairaskassoja, joista myös raskaus- ja synnytysajan vapaaviikoilta maksetaan asianomaisille täysi keskimääräinen päiväpalkka.
- 6:ksi. Naispuolisia ammattitarkastajia, joista suurin osa työväen luokasta on asetettava. Viimemainituja valitessa on otettava huomioon työläisnaisten asettamat ehdokkaat. Kun tämä asia kaksi vuotta takaperin esitettiin Forssan kokouksessa, yhtyi kokous ponsiin, joista esittämäni ponnet ainoastaan seuraavalla tavalla eroavat. Ponteen 1 olen lisännyt vapaa-ajan synnytystapausten johdosta 10:stä 12:n viikkoon. Ponnien 6 olen, sen sijaan että se kuului: Naispuolisia ammattitarkastajia on lisättävä ja niille apulaisia työläisluokasta, muuttanut näin: Naispuolisia ammattitarkastajia, joista suurin osa työväenluokasta j. n. e. Tämän lisäksi huomautan, että suojeluslaeilla olisi kiellettävä

naiset kapakkojen ei ainoastaan tarjoilijain vaan myös siivoojattarien toimista, perusteilla, jotka tullevat tarkemmin esille raittiuskysymyksen yhteydessä. En esitäkään tästä mitään pontta tehtäväksi, koska tämä vaatimus on esitettävä itsenäisenä valtiopäiville.

Ylempänä mainittujen vaatimusten toteuttamiseksi olisi Liittohallinnon julaistava asiasta lentolehtisiä ja kirjallisuutta, lähetettävä suojeluslaki-kysymys osastojen keskusteltavaksi ja kerätä osastojen lausunnot esitettäväksi valtiopäivillä. Myöskin olisi sen järjestettävä tämä kysymys esille niissä mielenosoituskokouksissa, joita valtiopäivien aikana toimeenpannaan, että naisten tahto tulisi huomatuimmin ilmi".

Asia lykättiin keskustelutta valiokuntaan, josta sitten kokous sai sekä hyväksyi seuraavat ponsilauselmät:

Valiokunta ottaen huomioon esiin tuotuja perusteluja suojeluslakien tarpeellisuudesta, joihin myös kokous yhtyi, ehdoittaa seuraavaa:

- 1:ksi. Yö- ja sunnuntaityö naisilta ehdottomasti kielletään.
- 2:ksi. Lauvantain iltapäivä on pidettävä työstä vapaana.
- 3:ksi. Naisten työ on kiellettävä kaikilla aloilla, jotka erittäin vahingoittavat naisten ruumiin rakennetta.
- 4:ksi. Samasta työstä on maksettava sama palkka.
- 5:ksi. Synnyttäjille on säädettävä vapaa-aikaa 5 viikkoa ennen ja 7 v. jälkeen synnytyksen. Työtä ei saa aikaisemmin alkaa lääkärin todistuksenkaan nojalla. Valtion on perustettava ja kannatettava sairaskassoja joista myös raskaus- ja synnytyajan vapaaviikoilta maksetaan asianomaisille täysi keskimääräinen päiväpalkka.
- 6:ksi. Naispuolisia ammattitarkastajia, joista suurin osa työväen luokasta, on asetettava. Viimemainituja valitessa on otettava huomioon työläisnaisyhdistysten asettamat ehdokkaat.

4. Agitatsioonikysymys.

a) Puoluehengen kohottaminen Alustivat Ida Leino kehoittaen sovinnolliseen yhteistyöhön ja Kirsti Inkinen tehden selkoa niistä ennakkoluuloista, joita naisiin on kylvetty ja joista tulee luopua. Seurasi keskustelu, joka tuli erittäin kiivaaksi, kun tuli kysymys siitä hajoittavasta toiminnasta, jota aattemme vastustajat harjoittavat koettaen syytellä puolueen jäseniä porvarillisiin lähentelemisestä. Kuvailtiin sitä kurjuutta, jota viime vuosina oli koettu viranomaisten tahtoessa hävittää työväen liikettä. Koska itsevaltiut on kansanvallan äärimmäinen vastakohta, ja koska taipuvainen suometarpuolue oli toimillaan asettunut avustamaan ja edistämään sen ryntäystä maahamme, niin pidettiin selvänä, että sen toimintaa oli vastustettu. Sosiaalidemokraattisten periaatteiden mukaan tulemme vastakin taistelemaan "suometarlaisuutta" vastaan lainaamatta siihen miltään porvarilliselta puolueelta ohjelmaa. Kun "perustuslaillise" taistelevat samaan suuntaan, niin emme heitä peljästyen saata seistä välinpitämättöminä syrjästä katsojina. Meillä on oma tiemme valtiollisessa taistelussa, jota on käytävä, kunnes täydellinen kansanvalta on luotu. Sen vuoksi veljinä ja sisarina rynnätkäämme sortoa vastaan. Ei siis ole oltava välinpitämättömiä suurpolitiikan suhteen, vaan seurattava köyhälistön vapauden taistelua koti- ja ulkomaalla. Puolueperiaatteita on selvitettävä ja luokkatietoisuutta ylläpidettävä, tietäen että kapitalismi takoo virkavallan, kirkon y. m. avulla aina kahleitamme. Kaikki syyttelemisen porvarillisiin lähentelemisestä lakkaa, kun sosiaalidemokraateina

asetumme

maan valtiollisessa kysymyksessä vastustamaan bobrikoffilaisjärjestelmää ja sen toteuttajaa, hallituspuoluetta. Tällä emme suinkaan ummista silmiämme siltä vaaralta, jolla perustuslaillinen herrasryhmä uhkaa, nim. rahavallan sorrolla. Tähän suuntaan kävivät jyrkät lausunnot, joissa, myös paheksuttiin kaikenlaista salakähmäistä toimintaa sekä kehoitettiin avomielisesti riveissä työskentelemään. Paikallisagitatsioonin selvitteli nti Reinholdsson asiantuntemuksella ja innolla. Huomautti kuinka osat yhdistyksissä ovat jaettavat, niin etteivät kaikki toimi kaikessa, vaan kukin syventyy alaansa ja niin voi paremmin siinä vaikuttaa. Ehdotti perustettavaksi agitatsioni-toimikuntia ja osastoissa jakaannuttavaksi vapaasti toimiviin piireihin, jotka henkilökohtaisesti levittäisivät herätystä yhä laveammalle. Kirjallisuuden levittämisessä luki Sandra Kervisen alustuksen F. Pietikäinen. Siinä kuvailtiin haittoja porvarillisen kirjallisuuden tekemästä kylvöstä, sen vuoksi on omaa kirjallisuutta ja puoluelehtiä levitettävä. Ehdotti perustettavaksi kustannusrahastoja helppohintaisen kirjallisuuden levittämiseksi. Keskustelussa suositettiin vielä lukurenkaiden ja yhteisostojen järjestämistä, porvarillisten julkaisujen levittämisen välttämistä, puoluekirjallisuuden ja puoluelehtien ahkerampaa harrastamista y. m. Lykättiin valiokunnalle. Valiokunta kokoili alustuksissa ja keskusteluissa ilmenneet näkökohdat ponsiin, jotka sitten kokous hyväksyi:

Agitatsioonikysymys.

A) Paikallisagitatsionin järjestäminen.

Paikallisagitatsionin järjestämiseksi ja paikallisten agitaattorien puutteen poistamiseksi ehdottaa valiokunta että

- 1) on perustettava joka osastoon agitatsioonitoimikuntia, yksityistä seurustelua aatteelliseen suuntaan on kehitettävä.
- 2) osastot työn helpottamiseksi katsoessaan sen tarpeelliseksi jakaantuvat muutamahenkisiin, vapaasti toimiviin piireihin, jotka kumminkin keskittyvät osastonsa.

B) Kirjallisuus. Kirjallisuuden levittämiseksi ehdottaa toimikunta että tarkotustaan vastaavaa agitatsioonikirjallisuutta ja lentolehtisiä on hankittava, puoluelehtiä luettava ja lukurenkaita ynnä muita toimikuntia niiden levittämiseksi perustettava.

C) Puoluehengen kohottaminen.

I. Voidaksemme koota rivimme laajoiksi ja lujittaa ne murtumattomiksi tulee meidän

- a) omaksua puolueperiaatteet ja sulautua sosiaalidemokratiseen maailmankatsantokantaan sekä aina ja kaikkialla työskennellä niiden valaisemiseksi luokkasisarille ja -veljille.
- b) tehdä voitavamme vastustajan heikentämiseksi ja karttaa porvarillisten sanomalehti- ja liikeyritysten kannattamista.
- c) järjestää mielenosotusretkemme y. m. toimintamme sellaisiksi, että ne aina vahvistavat luokkatietoisuutta ja luovat yhteistunnetta.
- d) estääksemme puoluetta hajoittavain yksilöjen turmiollisen vaikutuksen, jota he harjottavat maan nykyisen valtiollisen aseman nojalla syyttäen puolueemme jäseniä porvarillisiin lähentelemisestä, pitää meidän entistä yhtenäisemmin käsi kädessä taistella venäläismielistä virkavaltaa, kaikkea rahavaltaa ja sortoa vastaan.

e) Ankaraa puoluekuria on ylläpidettävä.

5. Miten Ihanneliittotyö saataisiin parhaiten tarkotustaan vastaavaksi?

Alusti rva M. Laine kertoillen kokemuksiaan ihanneliittojen ohjaajana. Jotta lasten keskuudessa työ menestyisi, on se saatava yhtenäiseksi ja johdonmukaiseksi. Sitä varten on toimittava opettajakursseja ja käsikirja opettajia varten. Tärkeätä on, että opettajat itse ovat asiaan perehtyneet ja tuntevat lasten ajatustavat, jotta voisivat lasten kysymyksiin antaa tyydyttäviä vastauksia. Ihanneliittolaisille on myös hankittava jäsenkortit, joihin merkitään, kuinka usein on ollut tunnilla läsnä, sekä toimitettava omat laulukirjat ja pidettävä illanviettoja. Vanhempain luottamus on myös voitettava, jotta nämät toisivat lapsiaan liittoihin. Koulujen opettajisto on yleensä näyttäytynyt nurjamieliseksi tätä työtä kohtaan, mutta lapset itse ovat olleet hyvin innostuneita asiaan.

Keskustelussa rva Pärssinen vastusti jäsenkortteja ja liittojen muodostamista miksikään yhdistyksiksi. Ne ovat pidettävät vapaina oppitunteina, joihin lapsia vetää mieltäkiinnittävä opetus. Lasten käsityskannan mukaisesti on selviteltävä yhteiskunnallisia ja taloudellisia oloja, historian kertomuksia ja luonnon tietoa, yleensä uusaikaista, vapauttavaa maailmankatsomusta.

Kaikki puhujat myönsivät käsikirjan tarpeellisuuden.

Asia olisi esitettävä ensi puoluekokouksessa. Hyväksyttiin valiokunnan lausunto:

1) Ihanneliittotyön tarkotustaan vastaavan yhdenmukaisuuden saavuttamiseksi yli koko maan on saatava aikaan ihanneliiton opettajain käsikirja.

2) Eri paikkakunnilla on toimeenpantava ihanneliiton opettajille käytännöllisiä oppikursseja.

3) Kiertäviä ihanneliiton ohjaajia on lähetettävä eri paikkakunnille, jossa senlaisia halutaan.

4) Liittohallinto pitääköön huolen, että nämä vaatimukset toimeenpannaan ja myöskin että ihanneliittotyö tulee ensi puoluepäivillä keskusteltavaksi, jotta puolue ottaisi omakseen sen.

6. Miten saataisiin ammattijärjestöt voimakkaammiksi?

Alusti rva A. Huotari:

"Työväen ammatillinen järjestyminen etujensa valvomista varten erikoisiin ammatillisiin yhdyskuntiin, on nykyaikaisen työväenliikkeen huomattavimpia haaroja. Vaikka sosiaalidemokraattinen työväenliike ei pidäkään ammatillista liikettä pääasiana - kuten englantilaiset ja amerikalaiset työväenmiehet sen pitävät —, niin annetaan sosiaalidemokraattien puoleltakin sille tärkeä merkitys valtiollisen työväenliikkeen ohella, ja sen merkityksen se kyllä ansaitsee.

Ammatillinen järjestyminen on todellisuudessa vanhempi kuin nykyaikainen työväenliike. Jo keskiaikainen luja ja suljettu ammattikuntalaitos oli tuollainen järjestö, vaikka se ei, etenkin mikä tulee järjestöjen hyökkäyspuoleen, ollutkaan sitä aivan siinä merkityksessä, mitä nykyaikaiset järjestöt ovat. Teollisuuden ja työtapojen kehitys on siitä lähtien ollut niin suuri, että entiset työnantajan ja työntekijän suhteet ovat

muuttuneet kokonaan erilaisiksi. Mestarin suhde ei ole enää alaisiinsa niinkuin vanhemman työtoverin ja perheen isännän. Käsieteollisuuden muuttuminen koneelliseksi suurteollisuudeksi on tehnyt lopun näistä patriarkkaalisista suhteista. Siksi on järjestymisenkin muodostunut uusille perusteille. Nykyaikainen ammattikunnallinen järjestymisliike, ammattiyhdistykset ja liitot, on kotoisin Englannista. Siellä niitä syntyi jo 18-vuosisadan loppupuolella, vaikka valtion puolelta työväen liittoutuminen työehtojen määräämiseksi olikin mitä ankarimmin kielletty. Välillä tästä kiellosta ei valtion virkamiestenkaan puolelta niin suuresti välitetty ja työntekijäin ammattiyhdistyksiä syntyi. Mutta sanotun vuosisadan lopulla entisiä määräyksiä kovennettiin ja aijottiin tukahduttaa siten työväen yhteenliittymisen. Vallanpitäjät eivät kuitenkaan tässä onnistuneet, vaan elivät yhdistykset kaikesta huolimatta. Edistyneemmät valtiomiehet huomasivatkin turhaksi kiellon ja ryhtyivät ajamaan liittoutumiskiellon poistamista ja niin saatiinkin viimeinen kiello poistetuksi v. 1824. Kauvan aikaa vielä sen jälkeen saivat yhdistykset kärsiä yleisen mielipiteen epäsuosiota ja vieläpä v. 1866 tehtiin hyökkäys yhdistysten kukistamiseksi, mutta siitä ei sentään tullut mitään, vaan päinvastoin saivat ammattiyhdistykset laajemmat oikeudet, ne tunnustettiin juriidiksiksi persooniksi ja saivat siis omistusoikeuden turvan. Sitä mukaa on ammattiyhdistysliike siellä voimistunut nopein askelin ja levinnyt sieltä useampiin maihin.

Englantilaisiin ammattiyhdistyksiin kuului alkujaan samalla paikkakunnalla olevat saman ammatin harjoittajat. Tämä ei luonnollisesti voinut tuottaa erittäin suuria tuloksia ja siksi pyrittiin liittämään eri paikkakunnilla olevat samaa ammattialaa koskevat ammattiyhdistykset yhtenäisiksi liitoiksi. Tällaisia syntyikin, mutta ne eivät olleet pitkäaikaisia.

Leviäminen tapahtui vasta kuitenkin sillä tavalla, että ammattiyhdistyksen jäsenet toiselle paikkakunnalle muutettuaan perustivat haaraosastoja niille. Tämä antoi työntekijöille yhdistysten puolelta laajemman tuen ja teki tarpeelliseksi keskusjohdon. Niin tulikin asetetuksi yhdistyksille jonkunmoinen keskusvirasto palkattuine virkailijoineen ja tämä teki toiminnan paljon helpommaksi ja yhdenmukaisemmaksi. Paitsi tällaisia keskushallinnon virkailijoita, on yhdistyksillä erikoisia palkattuja piirivaltuutettuja, jotka pitävät silmällä ja johtavat yhdistystensä työtä piirissään. Lujuutta näille liitoille on lisännyt se, että samaan teollisuusalaan kuuluvien erilaisten mutta kuitenkin silti läheisien töiden tekijät liittyivät yhteen samoihin yhdistyksiin. Ja yhä enemmän samaan suuntaan tässä on menty ja siten saatu yhdistyksille enemmän voimaa.

Ammattiyhdistysten taistelukunto riippuu suuresti siitä, millaiset kassat niillä on takanaan. Toinen ja tärkein ehto on se, että niissä on paljon jäseniä. Nämä molemmat ehdot täyttävät parhaiten Englannin ammattiyhdistykset. Näillä on miljoonakassat, joista annetaan työttömyys-, lakko-, matka-, sairaus- ja hautaus- sekä vieläpä joissakin tapaturma y. m. apua. Ammattiyhdistykseläinen siten tuskin koskaan joutuu puutteeseen eikä hänen siis tarvitse antautua työpaikkojen polkijaksi, lakonrikkojaksi y. m. sellaiseksi, sillä ammattiyhdistyksessään on hänellä vankka turva.

Työttömyysapua maksavat jotkut ammattiyhdistykset työttömäksi joutuneelle jäsenelleen aina 18 shillingiä (24 mk.) viikossa. Tavallisin työttömyysapua on sentään 10 shillingiä (12 mk. 50 p.). Juuri tällaiset edut ovat omansa tuomaan jäseniä ammattiyhdistyksiin

ja siksipä ei siellä tarvitse toimeenpanna mitään yleistä jahtia jäsenten saamiseksi ammattiyhdistyksiin, kuten meillä, vaan päinvastoin on siellä niihin enemmän pyrkijöitä kuin ottaa voidaan. Siellä näet ei jäseneksi hyväksytä kaikkia, kuka vaan on halukas niihin liittymään ja maksamaan jäsenmaksut, vaan täytyy pyrkijäin täyttää jäseniltä vaadittavat ehdot, kuten esim. olla hyvä työtaito, luotettava henkilö y. m. Rahastot kerätään pääasiassa jäsenmaksuista. Koska rahastoista taataan jäsenille niin hyvät edut kuin edellä on lueteltu, niin täytyy niillä luonnollisesti olla tulojakin paljon. Siksipä täytyy jäsenmaksujen ollakin korkeat. Jäsenten sisäänkirjoitusmaksu on ensinnäkin korkea ja samoin varsinaiset jäsenmaksut, jotka maksetaan viikottain. Parempipalkkaisten ammattilaisten yhdistyksissä ovat ne luonnollisesti kalleimmat ja halvempipalkkaisten helpommat. Onpa yhdistyksiä, joissa jäsenen viikkomaksu on Suomen rahassa laskettuna 10 penniä jäseneltä, mutta enemmän ovat ne korkeita, aina 1 mk. 25 penniä viikossa, vieläpä siitä ylikin. Lakkojen sattuessa on jäsenten maksettava vielä ylimääräiset maksut. Nämä rahastot ja sisäänkirjoitus- ja jäsenmaksun kalleus ne eniten pitävät jäseniä yhdistyksessä. Rahasto on aina varmana takeena siitä, ettei yhdistykseläisen tarvitse joutua puutteeseen ja se siis kehottaa pysymään jäsenenä. Jos taas eroamaan tekisikin mieli, niin estää siitä se tieto, että kaikki maksetut jäsenmaksut ovat silloin menetetyt eikä niistä erottua ole mitään hyötyä; lisäksi vielä uudestaan jäseneksi pyrkiessä olisi maksettava uusi korkea sisäänkirjoitusmaksu ja antauduttava uudelleen vastaanottokiirastulen alaiseksi. Nämä kaikki vaikuttavat sen, että ammattiyhdistykseläiset ylipäänsä pysyvät yhtämittaa jäseninä yhdistyksissään ja tämä on luonnollisesti suuresta merkityksestä niiden toiminnassa. Paitsi edellämainittuja yhdistysten omille jäsenilleen takaamia aineellisia etuja, ovat ammattiyhdistykset saavuttaneet jäsenilleen paljon muita etuja, kuten esim. työpäivän lyhennyksen 8 tuntiin, työpalkkojen korotuksen ja vakinaisen tariffin määräämisen, oppilassuhteiden järjestyksen tyydyttävälle kannalle y. m. Ovatpa monet yhdistykset saavuttaneet niin suuren vallan, että työnantajain on täytynyt suostua pitämään töissään ainoastaan ammattiyhdistyksiin kuuluvia. Sitäpaitsi sovinto-oikeuksien asettaminen työntekijäin ja antajain välisten asiain ratkaisemista varten on ammattiyhdistysliikkeen ansiota.

Suorittamastaan suuresta työstä jäsentensä hyväksi saavat englantilaiset ammattiyhdistykset kiittää sitä, että ne ovat kestäneet taistelun kaikissa vaiheissa ja suoriutuneet voittajina. Ammattiyhdistysliikkeessä onkin siellä mukana ammattilaisten parhaat voimat ja onpa ammattiyhdistysliike siellä niin voimakas virtaus, että jo vuonna 1892, siis 13 vuotta takaperin, kuului ammattiyhdistyksiin 20 pros. koko Englannin työväenluokasta eli yhteensä 1,500,000 henkeä, joista naisia 100,000, eli siis joka viidestoista ammattiyhdistyksiin järjestyneistä työläisistä. Nämä luvut tietenkin ovat nyt jo paljon suuremmat.

Ammatillisesta toiminnasta on tosin ollut valtiollisen työväenliikkeen edistymiselle haittoja, kun enin osa on pitänyt ammatillisesta liikettä pääasiana ja lääkkeenä, jolla voidaan korjata muka yhteiskunnallisetkin epäkohdat, mutta merkit viittaavat jo siihen, että tästä harhaluulosta alkavat ammattiyhdistysmiehetkin luopua ja tunnustavat, että sekä ammatillisen että valtiollisen työväenliikkeen on käytävä käsikädessä tukien toinen toistaan. Mutta kuinka on ammattikunnallisen liikkeen laita meillä Suomessa? Meillä on

kyllä jo toistakymmentä vuotta "leikitty" ammattiyhdistyksiä, mutta se on tosiaan ollut vaan leikkimistä. Meilläkin on tahdottu näyttää työväenliikkeen alalla, että onhan meilläkin muka toiminta samantapaista kuin muuallakin ja niin on pitänyt olla ammattiyhdistyksiäkin. Ne tosin ovat olleet työväenyhdistysten siipien suojassa jonkunmoisia höyhenettämiä poikasia, alaosastoja, mutta ammattiyhdistysten asiaa niiden on sanottu ajavan. Mutta sen toiminnan on ollut useinkin niin ja näin. Ainoastaan harvoilla ammattialoilla on yhdistyksillä tai osastoilla ollut yhteistoimintaa toisilla paikkakunnilla olevien samanlaisten osastojen kanssa. Toiminta useimmissa ammattiyhdistyksissä onkin ollut vaan jonkunmoista ammattiyhdistystoiminnan kuollutta matkimista, leikkiä, kuten edellä jo sanottiin ja tällä ei suinkaan ole paljon asiaa sysätty eteenpäin. Monet ammattiyhdistykset ovat olleet suoranaissina huvittelu- ja kevyenä seurusteluseurana, jollaiseksi niitä lienee meikäläisen työväenliikkeen alkuaikoina, sen ollessa "herrasliikkeenä", ajateltukin. Tällainen toiminta ei luonnollisesti ole ollut asialle juuri mistään merkityksestä, ja työläisjoukoille siitä ei ole tietysti suuriakaan hyötyjä lähtenyt. Jäsenmaksut ovat olleet mitättömät. Jäseniä on tullut ja lähtenyt, mutta ainoastaan harvat jäävät pysyviksi. Toisinaan jonkun kiihotuksen vaikutuksesta on jäsenluku voinut äkkiä nousta, mutta yhtä pian se on taas laskeutunut ja useimmissa pysytellyt sellaisena, että osasto on häthätää pysynyt hengissä. Jos nämä muutamat henkilöt olisivat vaikka kuinka innokkaitakin, niin sillä ei pitkälle päästäisi, kun ammattilaisten suuri enemmistö on yhdistyksen ulkopuolella. Etenkin naisten ammattiosastot ovat olleet kituvassa tilassa, johon on vaikuttanut sekin, että naiset vasta paljon myöhemmin kuin miehet ovat tulleet mukaan työväenliikkeeseen. — Ei siis ole ihmeteltävää vaikka ammattikunnallinen liike ei olekaan meillä vielä voinut enempää aikaansaada. Jonkun verran poikkeuksia tästä yleisestä kuvasta kyllä löytyy, mutta ne sentään ovat harvinaisemmat, joten edellä esitetty pitää ylipäänsä paikkansa. Mutta miten olisivat ammattijärjestöt saatavat voimakkaammiksi? Siihen ei vielä tässä ole vastausta annettu. Parannusta näihin järjestöihin ei saatane meilläkään muuta tietä kuin sitä, minkä englantilaiset toverimme ovat osottaneet. Muuten jäävät ammattiyhdistyksemme edelleen entiseen kuolleeseen tilaansa. Siksi onkin ensimmäinen tehtävämme jäsenmaksujen korottaminen entisestään paljon suuremmiksi, että siitä voidaan ryhtyä kokoomaan rahasto- ja työttömyys-, lakko-, matka- y. m. apujen antamiseksi jäsenille. Kun yhdistykset alkavat kyetä antamaan jäsenilleen mainittuja apuja, niin kyllä silloin jäsenlukukin lisääntyy sitä mukaa ja sitä paremmin voidaan ruveta saamaan ajetuksi vaatimuksiamme perille. Kun ensin osa liittyy jäseniksi ammattiosastoihin tai yhdistyksiin, niin kyllä ne loputkin silloin tulevat eikä siinä enää tarvitse mitään suurempia kiihotustöitä käyttää. Naisten palkkasuhteet tietysti vaikuttavat, että heidän täytyy tyytyä maksamaan pienempiä jäsenmaksuja kuin miehet, mutta voivat he kyllä nytkin maksaa jonkun verran korkeammat maksut kuin mitkä nykyään ovat tavallisia ja järjestymisen kautta voidaan palkat saada nousemaan niin, että voidaan maksaa sitten suurempiakin maksuja. Myöskin se seikka, että naiset yleensä ovat ammattiopin käymättömiä, on järjestymisessä jonkunmoisena haittana, heidän tilansa kun voidaan verrattain helposti täyttää, mutta ehkäpä tämäkin seikka voitaisiin järjestymisen avulla saada paranemaan ja niin sekin epäkohta tulevaisuudessa poistetuksi. Ja monet ammattilaiset ovatkin maassamme alkaneet kulkea samaan

suuntaan, päättämällä jäsenmaksujen korotuksen y. m. uudistusten kautta pyrkiä samaa päämäärää kohti, jossa Englannin ammattiyhdistykset ovat. Samaan suuntaan on naistenkin pyrittävä kulkemaan ja siten käsi kädessä miesten kanssa koetettava kohottaa ammattikunnallinen liikkeemme siitä mitättömästä tilasta, jossa se nykyään on.

Pyrkimyksen määränä tulee olla yleisten koko maata käsittävien ammattiliittojen luominen. Näillä listoilla olisi omat säännöt ja alaosastot eri paikkakunnilla. Nykyiset työväenyhdistysten yhteydessä olevat ammattiosastot tulisivat silloin tarpeettomiksi ja ammatillinen toiminta keskittyisi paremmin eikä olisi hajanaista hapuilemista kuten nykyään. Läheisten ammattien olisi mahdollisuuden mukaan kuitenkin liityttävä yhteen liittoon. Eri liitot taas voisivat olla yhteistoiminnassa yleisen, koko maata ja kaikkia ammatteja käsittävän keskusjärjestön kautta, joka valittaisiin kaikkien yhteisessä ammattijärjestökongressissa. Nämät ovat ne pääperusteet, joiden mukaan ammattijärjestömme mielestäni saataisiin voimakkaammiksi ja enemmän tarkoitustaan vastaaviksi".

Hyväksyttiin ponsiksi:

Kokous katsoo että ammattijärjestömme nykyisessä muodossaan ei vastaa tarkoitustaan, jonka vuoksi on tarpeellista, että kunnollisten ammattijärjestöjen aikaansaamiseksi on heti ryhdyttävä puuhiin.

- 1) Koettamalla saada kaikki ammattilaiset liittymään osastoihinsa.
- 2) Korottamalla tuntuva määrä ammattiosastojen jäsenmaksuja.
- 3) Ryhtymällä puuhaan koko maata käsittäviä ammattiliittoja varten, jotka liitot yhtykööt, asian laajempaa ajamista varten, sopivalla tavalla läheiseen yhteistoimintaan.

7. Mitä olisi tehtävä että saataisiin perheenäidit kohotetuiksi siitä henkisestä ja taloudellisesta kurjuudesta, johon nykyinen yhteiskunta on heidät saattanut?

Nti M. Kontulainen luki alustuksen, jossa m. m. kuvattiin työläisperheiden oloja, kun äiditkin on vedetty ansiotyöhön, jonka ohella on raskaat kotityöt vielä suoritettavat. Porvarillinen naisliike on riittämätön valvomaan työläisnaisten etuja ja on näille siis vieras, etenkin kun se koettaa pitää heitä talutusnuorassaan. Senvuoksi ovat naiset saatavat työväenliikettä ymmärtämään, sillä vasta kun työläiset ovat vapautetut taloudellisesta ja valtiollisesta sortotilasta, paranee työläisnaisenkin asema sekä perheenäitinä että kansalaisena. Valiokunta ehdotti ja kokous hyväksyi: Perheenäidit työläiskodeissa ovat kohotettavat työväenliikettä ymmärtämään ja edistämään, sen vuoksi ehdottaa valiokunta että:

- 1) Heille on selitettävä kapitalistisen tuotantotavan turmiollisuutta sekä alati siitä paisuvaa aineellista ja henkistä kurjuutta sekä teroitettava yhteenliittymisen ja järjestymisen suurta parantavaa merkitystä.
- 2) Heille on paljastettava kaikkia niitä keinoja, joilla kapitalismi rakentaa sulkua köyhälistön vapaudentaistelulle.

8. Mihin suuntaan on lastenkasvatus kodissa johdettava?

Alusti toim. Y. Sirola tähän tapaan:

"Uudempi kasvatusoppi ei hyväksy vanhaa käsitystä, että lapsi on taipumuksiltaan paha enemmän kun sen vastakohtaakaan. Perinnöllisyydenkin vaikutukset huomioonottaen voimme jotakuinkin sanoa, ettei lapsi ole hyvä eikä paha, vaan tyhjä taulu, johon ympäristö kirjoittaa sisällön. Kuitenkaan ei kasvattaja voi mielin määrin vaikuttaa kasvatettavan kehitykseen, vaan on hänen yhä enemmän tehtävä itsensä tarpeettomaksi s. o. lapsi on totutettava omin voimin pyrkimään niiden esteiden yli, jotka sen tielle sattuvat ja mikäli mahdollista sallittava sen noudattaa taipumuksiaan. Jos aina nostaa pystyyn lapsen, joka on langennut, saa kerran yritellä kohottaa langennutta nuorukaista, jos se enää onnistuu. Lasta ei saa myöskään totuttaa tottelemaan mitään oikullisia käskyjä, vaan hänelle on osotettava, kuinka syyn ja seurauksen laki vallitsee kaikessa luonnossa.

Ei mitään säätyä, vaan ihmisyyttä silmällä pitäen on kasvatusta johdettava. Lapsi ei saa oppia ihailemaan joutilasta herraselämää, vaan täytyy hänen oppia käsittämään todella tarpeellisen työn kunnia. Kun lapsesta alkaen ihmisestä kehittyy vapaa persoonallisuus, niin ei hän koskaan alistu mielivallan alaiseksi, vaan pyrkii kaatamaan esteet tieltään.

Yhteistoiminnan etuja käsittämään totutettakoon lasta käytännössä ja sitä mukaa kun yhteiskunnalliset vastakohdat sattuvat hänen tielleen, on hänen silmiään avattava niitä käsittämään. Vanhain"opettavaisten kertomuste" sijaan on hänelle kerrottava selkeää luonnonkäsitystä ja luokkatuntoa herättäviä satuja ja kertomuksia köyhälistön sankareista ja marttyyreista sekä näin innostettava häntä toimintaan kärsivien lähimäisten hyväksi".

Kysymyksestä ei keskusteltu.

Valiokunnan lausunto ja ponnet, jotka hyväksyttiin:

Alustuksessa ilmeni, että työväestön on vastapainoksi porvarilliselle kasvatussuunnitelmalle noudatettava uudempaa, inhimillisyydelle perustuvaa kasvatustapaa. Lapsen luontaisia taipumuksia tulee järkevästi velvollisuuden tunnon perustalla ohjata. Niitä esteitä, joita elämä jo lapsuudessa hänelle saattaa, ei vanhemman sovi pois raivata vaan neuvoa häntä omin voimin voittamaan niitä. Hänen annettakoon tuntee pettymystä, että hän vastaisuudessa sellaisten satuttaessa voisi niistä selviytyä omintakeisesti ja ehdottaa valiokunta että:

1:ksi. Lasten kasvatusta kodissa on suunniteltava todellista ihmisyyttä silmällä pitäen, niin että hänessä jo aikaisin kehittyy voimakas persoonallisuus, joka tuntee tahtonsa ja oppii ajamaan sen rehellisesti ja tunnolla perille.

2:ksi. Todella tarpeellisen työn merkitys on lapselle käytännöllisesti opetettava, niin ettei hän opi pitämään ihanteenaan joutilasta herraselämää.

3:ksi. Sitä mukaa kun nykyaikaisen yhteiskuntaelämän ristiriidat esiintyvät lapsen tiellä, on hänen silmänsä avattava näkemään niiden merkitys ja kertomuksilla köyhälistön sankareista ja marttyyreista innostettava häntä epäitsekääseen taisteluun sorrettujen kanssaihminen hyväksi.

9. Mihin toimiin olisi ryhdyttävä, että sairaskassoista saataisiin apua myöskin synnyttäjille?

Alustaja E. Vahlstedt.

Huomautettuaan niistä keskenäisistä avustustoimenpiteistä, joihin työväki on sairauden varalta ryhtynyt jatkaa alustaja. "Mutta yksi tärkeimpiä kohtia yhteiskuntamme elinkysymyksissä on vielä näiden kassainkin puolelta tullut kovin lapsipuolen tavoin kohdelluksi, joka ilmenee siinä että poikkeuksetta on niiden säännöissä pykälä, joka kieltää kaiken avun synnyttäjältä.

Tämä tuntuu niin kummallisen puolueelliselta, että hyvin huomaa etteivät sääntöjä laatien ole ainakaan äidit olleet mukana, ja sääntöjen laatijat ja kassojen perustajat eivät näytä ottaneen huomionsa naisten asemaa ja eritoten perheen äitien, niinkuin heitä on yleensä totuttu pitämään poikkeusasemassa muutenkin. Täytyy ehdottomasti kysyä itseltään: Eikö sitä luetakaan sairaudeksi? Ja eikö silloin katsota olevan avun tarvetta? Eikö niinhyvin perheen äidin, kuin yksinäisen naisenkin työkyvyttömyydellä ole tässä tapauksessa sama merkitys, kuin muunkin sairauden kohdatessa? Joka tahtoo avoimin silmin katsella ja puolueettomana arvostella asiaa, täytyy vastata: on ja paljon suurempikin. Sillä siitä ei kärsi ainoastaan perhe, eikä ainoastaan sillä kertaa, vaan kipeimmin kärsii siitä koko ihmiskunta. Sillä eikö vasta syntyneen ihmistaimen koko ruumiinrakenne ja kehitys tule suuressa määrässä riippumaan juuri siitä, millaisen hoidon, ravinnon y. m. hän ja äitinsä saavat tuona aikana? Tältä tapaukselta avun kieltoa kenties puolletaan sillä että sairaus ja kustannus, mikä tässä tapauksessa johtuu, kuuluu perheellisten asiain luonnolliseen kulkuun ja on se edeltäpäin tietty, joten siltä varalta voidaan säästää. Mutta miten työläisperheessä säästäminen on mahdotonta ilman suoranaista kärsimystä toiselta puolelta, on tunnustettu tosiasia kaikissa muissakin suhteissa, ja tässä tapauksessa on se vielä suurempi.

Ensimmäistä tulokasta odottaessa on talous tavallisesti alussa, ja säästöt kuluu tarkalleen taloutta perustaessa välttämättömäin tarvetavarain hankkimiseen. Ja sittemmin lisääntyvät menot säännöllisesti yhtä rinnan perheen kanssa, joten aina sen tapauksen varalle tehdyt säästöt täytyy tehdä toisten perheen jäsenten kustannuksella. Etenkin äidin tulisi tuona aikana, jolloin kaksinainen elämä hänessä kehittyy, saada olla vapaa niistä syvistä huolista, kieltäytymyksistä ja puutteista, joita säästäminen tässä tapauksessa ehdottomasti tuottaa. Mutta juuri silloin laskevat nykyisestä yhteiskuntajärjestelmästä johtuvat olot kuormaa hänelle monin kerroin. Kuinka voi sellaisissa oloissa nainen täyttää kaikki ne tärkeät ja kalliit velvollisuudet, mitkä asemansa häneltä silloin vaatii. Äidillä on velvollisuuksia niin äärettömän paljon ja niiden täyttämistä kaikkialla tiedetään häneltä vaatia, mutta oikeuksia jaettaessa on hän jätetty aivan syrjään, yksin sairasapukassoihinkin nähden, joka hyvin kuvaa sitä, ihmisyyttä vähemmän kohottavaa, aikamme henkeä yleensä naista ja äitiyttä kohtaan.

Meillä on kyllä ohjelma-vaatimuksena maksuton synnytysapu, ja suojeluslain säädännössä täysi keskimääräinen korvaus synnytysajan vapaa-viikoilta, mutta ennen sitä on meidän vaadittava myöskin avustusta niistä kassoista, joita meillä on, niille naisille, jotka näihin kassoihin kerran maksavat. Sillä se on siksi silmiinpistävä epäkohta, joka todella kannattaa ottaa huomioon".

Pitkä ja lämmin keskustelu syntyi asiasta. Yleensä toivottiin apua sairaskassoista, puollettiin kumminkin tärkeimmin

vaadittavaksi kuntain avustusta synnyttäjille.

Kokous päätti: Katsoen alustuksissa esille tuotujen epäkohtien räikeyteen, äitien ja vastasyntyneitten lasten kärsimyksiin, jotka kokous myöskin keskustelussa yksimielisesti toi esille, sekä niihin suuriin siveellisiin ja aineellisiin vaaroihin, mitkä niistä yhteiskunnalle johtuvat, ehdottaa valiokunta mitä pikemmin ryhdyttäväksi seuraaviin toimenpiteisiin:

Työväenyhdistyksien sekä kaupungissa että maalla olisi ryhdyttävä velvottamaan valtuustoja ja kuntia perustamaan senlaisia kassoja, joista niille varattomille synnyttäjille, jotka eivät nauti apuja muista kassoista, maksetaan riittävä synnytysapu.

10. Siveellisyyskysymyksen alusti nti Alma Malander osoittaen nykyisten taloudellisten olojen ja naisen alhaisen yhteiskunnallisen aseman olevan syynä siihen, että tuhansia naisia sortuu prostitutsionin orjuuteen, joka voi loppua vasta olojen perinpohjaisen korjauksen kautta. Keskustelussa esitettiin väliaikaisina toimenpiteinä langenneiden ja siveellisissä vaaroissa olevien sisarten tukeminen ja kohottaminen, taistelu niiden lainsäädännön poikkeusmääräysten poistamiseksi, jotka asettavat naisen ala-arvoiseen asemaan. Etenkin paheksuttiin niitä julmia rangaistuksia, joiden alaisiksi lapsenmurhaajat joutuvat, tämä teko kun useimmin tapahtuu tilassa, jota ei voida pitää lääketieteen kannalta säännöllisenä, ja sen lisäksi puutteessa ja häpeässä. Synnytysavun antaminen ja kaiken äitiyden kunnioittaminen, kirkon siunauksesta huolimatta, voisivat näitä paljon ehkäistä. Liikuttavia esimerkkejä kerrottiin tosielämästä.

Valiokunnan esityksestä hyväksyttiin: Siveellisyyskysymyksen onnellinen ratkaisu riippuu etupäässä siitä, miten voimakkaasti edistetään nykyisen yhteiskuntajärjestelmän kukistamista ja uuden tilalle luomista, joten huomio kohdistettakoon kaikkiin agitatioonikysymyksiin.

Vaikka käsitetäänkin, ettei nykyaikaisessa avioliitossa ja prostitutsionissa ilmenevä siveettö-

36

myys ole poistettavissa ilman perinpohjaista uudistusta taloudellisissa oloissa, joihin se on erottamattomasti yhdistetty, katsoo kokous että väliaikaista työtä tällä alalla voidaan tehdä:

- 1) Paljastamalla nykyisessä yhteiskunnassa vallitsevan nurinkurisen moraalin ilmaukset ja niitä terävästi arvostelemalla.
- 2) Selventämällä käsityksiä luonnollisesta sukupuolisuhteesta, niin siveelliseltä kuin terveydelliseltä kannalta, sopivan kirjallisuuden ja luennoiden avulla.
- 3) Terottamalla kunnioitusta kaikkea äiteyttä kohtaan ja tukemalla niin aviollisia kuin aviottomiakin synnyttäjiä heidän vaikeassa asemassaan.
- 4) Toimimalla siihen suuntaan, ettei kukaan äitiyden raskasta velvollisuutta täyttävä nainen voisi joutua lapsenmurhaajan epätoivoiseen asemaan, samaan aikaan kun hänen tähän tilaan saattajansa enimmäkseen pääsee edesvastuu-osallisuudestaan.
- 5) Vaikuttamalla lainsäädäntöön tarkoituksella lieventää tai kokonaan poistaa ne julmat rangaistukset, joihin yhteiskunta tuomitsee synnytysvuorokauden epänormaalissa tilassa tai äärimmäisessä puutteessa epätoivon tekoon johtuneen onnettoman.

11. Miten voitaisiin parhaiten vaikuttaa terveellisten ja tarkoitustaan vastaavien asuntojen saamiseksi työvälle?

Luettiin Kymin työv. y. naisosaston alustus, jossa m. m. lausutaan: "Ne lukemattomat lapsiemme kuolemantapaukset, jotka ovat johtuneet asuntojemme kylmyyden, valottomuuden, kosteuden ja ahtauden tähden seuranneista sairauksista, nämät kaiket surkeudet ovat äidit itse olleet tilaisuudessa näkemään. Kutkapa muut kuin suurten lapsiperheiden omistajat leskivaimot ovat pakotetut asustamaan mitä viheliäisimmissä kellarikerroshuoneissa, eivätpä näitäkään monet kalliitten vuokrain tähden kykene vuokraamaan, vaan ovat pakotetut sijoittamaan perheensä pyykkitupiin ja saunoihin, joista vuokran saavat suorittaa päivätyöstä päästyään pesemällä pyykkiä yökaudet. Ei parkainkaan mielikuvitus voine luoda sen surkeammin ymmärrettävää kuvaa epäterveellisissä asunnoissa asuvien perheiden kohtalosta ja kärsimyksistä, kuin vaimot ja äidit voivat kertomalla kertoa".

Lykättiin valiokunnalle, joka päätti seuraavaa: Koska työväestö kärsii mitä surkeimmista asunto-oloista eikä niitä nykyisten kurjien elinehtojen vallitessa yksityistä tietä voida poistaa, ehdoittaa valiokunta että:

- 1) Valtiota ja kuntia on velvoitettava rakentamaan riittävästi ajanmukaisia asuntoja.
- 2) Kuntien terveyshoito-sääntöihin on tehtävä määräykset asuntojen vähemmän sallitusta koosta y. m. kelpaavaisuudesta.
- 3) On asetettava erityisiä asunnon tarkastajia, jotka valvovat edellämainittujen sääntöjen noudattamista.

Kokous yhtyi ponsiin.

12. Olisiko valtiota ja kuntia vaadittava perustamaan koteja turvattomille lapsille?

Alusti M. Uotinen kuvaillen sydämmiin käyvästi orpojen ja turvattomien lasten kurjaa tilaa ja ehdotti vaadittavaksi valtiota ja kuntia kyseenalaisia, todella tarkotustaan vastaavia turvakoteja laatimaan.

Valiokunnan esityksestä päätettiin: Koska nykyiset kasvatuslaitokset eivät vastaa tarkotustaan siitä syystä, että vaivaishoidon muodossa tuleva avustus turvattomia lapsia varten on epäinhimillistä ja alentavaa, sekä myöskin hyväntekeväisyys, että eri uskonlahkojen yllä-pitämät kasvatuslaitokset tahtovat kasvattaa hoidokkaistansa ehdottomasti heidän itsekkäitten pyytteittensä orjamaisia aseenkantajia, eikä myöskään yksityisissä perheissä hoidettaissa lasten kasvatusta voi taata tulevasta sukupolvesta kehittyvän vapaita ja terveitä kansalaisia ja katsoen siihen että kaikki lapset ovat syntyessään samanarvoisia ja viattomia, vaan yhteiskunnalliset olot kuitenkin pakottaneet useiden käyttämään hyväkseen näitä epäkelvoja laitoksia, joissa heidän henkiset ja ruumiilliset voimansa lamautuvat ja turmeltuvat, ehdottaa valiokunta että:

- 1) Koteja turvattomille lapsille perustamaan on vaadittava valtiota ja kuntia.
- 2) Asiaa on kirjasien y. m. sopivien keinojen kautta tunnetuksi saatettava.
- 3) Liittöhallinnon velvollisuus on ryhtyä sopivilla keinoilla näitä

parannuksia perille viemään.

13. Katsotaanko suotavaksi perustaa ammatillisia osuusliikkeitä osastojen keskuuteen?

Alusti Ida Kantanen, huomauttaen kuinka osuusliikkeitä voitaisi perustaa ompelijattarien y. m. ammattilaisten kesken ja täytyisi niiden menestyä, kun asiaan perehdyttäisi ja pidettäisi pikkumaisuutta aisoissa.

Keskustelussa valaistiin asiaa monelta puolen ja katsottiin sen kylläkin kohottavan yhteishenkeä ja niin tukevan työväenliikettä. Huomautettiin osuustoiminnasta perheenäitien keskuudessa, jota voisi ilmetä naapurien kesken yhteisostoissa ja toistensa avustamisessa, mitä lapsien hoitoon jopa taloustoimiinkin tulee, jotta perheenemännätkin enemmän voisivat ottaa osaa yhteisiin rientoihin.

Ei ole pysyttävä välinpitämättöminä osuustoiminnalle. Siitä tuleva voitto on käytettävä puolueen hyväksi. Alustus käytyään valiokunnassa sai ponnin:

1) Kokous antaa osuustoiminnalle täyden sille kuuluvan tunnustuksen ja toivoo sitä käytännössä toteutettavaksi, missä olosuhteet sen suinkin myöntävät huomioon ottaen sen mitä sosiaalidemokraattisen puolueen Suomessa Forssassa pitämässä puoluekokouksessa asiasta päätettiin.

14. Mille kannalle on asetettava kodissa suoritettavaan naisten ja lasten ansiotyöhön nähden?

Alustaja Hilja Pärssinen.

"Suuren joukon taloudellinen kurjuus johtuu kapitalistisesta tuotantotavasta, jonka avulla yksityis-pääoman omistaja pitää mieleisensä määrän työmiehiä jonkin tavaralajin valmistuksessa. Keksintöjen kautta sekä kaupan tultua kulkuneuvojen edistymisen avulla yhä enemmän kansainväliseksi, on tuotanto muodostunut jättiläismäiseksi tehdasteollisuudeksi, saattamatta kuitenkaan erinäisiltä tuotannon aloilta kotiteollisuutta häviöön. Ja samoin kuin tehdasteollisuudessa on kotityön sekä yleensä kaiken ansiotyön alalla tullut käytäntöön naisten ja lasten työ. Tämä seurauksena työnantajain pyrinnoista saada mahdollisimman halpahintaista työvoimaa.

Tehdastyön ja kotityön keskenäisestä suhteesta osoittaa kehitys, ett'ei edellinen tuotantotapa pysty viimemainittua kokonaan poistamaan. On aina erityisiä töitä, joita ei voida koneilla suorittaa. Näitä saattaa syntyä tuotannon jatkuvasta haaroittumisestakin. Niinikään voidaan toisia tavaratuotteita vain osaksi koneiden avulla valmistaa ja niin ollen jää osa työtä käsin valmistettavaksi. Tästä m. m. johtuu tehdastyöläisten suorittama ylityö, joka myös on erään-laista kotityötä. Sitäpaitsi on vielä erittäin koteja varten valmistettuja koneita kuten esim. ompelu- ja neulomakoneet, jotka pysyttävät tavarain valmistusta kodin piirissä. On lisäksi otettava lukuun, että tehdas- ja varastohuoneiden sekä koneiden hankkiminen ja ylläpito tuottaa työnantajille suuria kulutuksia, joista kaikista hän pääsee vapaaksi antaessaan työtä kotiin. Voi siis käsittää hyvin, että kapitalisti tätä työtapaa suosii. Tällöin hänellä tosin on suurempi luku työntekijöitä, vaan tämän tappion hän korvaa lisäämällä tavaran ulosmyyntihintaa. Kotityöläisten järjestäminen on tehdastyöläisiin verraten paljon

heikompa. He eivät ole varustautuneet tarpeellisella yksimielisyydellä taistelemaan etujensa puolesta ja tästä johtuukin mitä julkein palkkain polkeminen. Erittäin suotuisa on työnantajalle se asianhaara, että hän mielin määrin saa lisätä työntekijäin lukua menekin kasvaessa ja supistaa sitä menekin vähetessä, sillä mistään työsopimuksesta ei ole haittoja. Siis sekä kotityön välttämättömyys että myös sen eräät työnantajalle etuisiksi osottautuvat puolet vaikuttavatkin tämän työnlaadun edelleen säilyttämistä. Tällaisen kotityön tekijät ovat häikäilemättömän nylkemisen alaisia, hikoilemisjärjestelmän onnettomia uhreja. Kun sen lisäksi pidetään työn ulosantamisessa välikäsiä, lepää työläisten harteilla kaksinkertainen paino. Kuinka pieneksi tällöin työläisten palkka supistuu, käsittää ajatellessa esim. alusvaatteiden ulosmyyntihintoja ja kuitenkin ennenkuin tavara on ostajan käteen tullut, on se kulkenut työnantajalta jälleenmyyjille, jotka kaikki kuten työnantajatkin ovat pitäneet huolta oman liikevoittonsa kartuttamisesta. Tavarahan ostajan ja valmistajan välillä olevat monet keinottelijat ovat vain vahingoksi näille molemmille vähentäen tavarahan valmistajan työpalkkaa ja nostaen tavarahan hintaa mahdollisimman tuntuvasti. Miten pienet palkat kotityön alalla ovat, osoittavat tähän liittämäni tiedot alusvaateompelijain palkoista Viipurissa.

Erittäinkin juutalaiset työntekijät vievät voiton meikäläisiltä palkkain polkemisessa. Niinpä maksetaan miesten pumpuliflanellipaitain, joissa on alaskäännetty kaulus, ompelemisesta tusinalta 1 mk. 75 p., miesten palttinapaidoista tusinalta sama, miesten alushousuista 1 mk. 30 p. pakalta, josta tulee 16 tai 17 kappaletta. Miesten puseroista maksetaan 2 mk. 20 p. tusinalta ja kesätakista ilman vuoria 50 p. Miesten nahkihousuista maksetaan 25 p. ja miten vaikeaa tämä työ on, ilmenee siitäkin, että neula kulkiessaan kovan kankaan läpi tulistuu ja saattaa kankaan käryämään sekä niin kuumaksi, että se polttaa kättä. Nuolen nopeudella täytyy siitä huolimatta jatkaa työtä, jos mieli vähääkään ansaita.

Tällaisen onnettoman työläisen tilaa kuvaavat liikuttavasti Th. Hoodin tunnetut sanat: "Oi että leipä niin kallist' on ja liha ja veri niin halpaa. - Tee työtä, työtä, työtä ja palkka konsanaan vesi, kuiva leivänkannikka ja olkivuode ja ryysyt vaan". - Palkkain pienuus näissä kuten muissakin ansiotöissä, joita kodissa harjoitetaan, johtuu alaikäisten työvoiman käyttämisestä. Niinpä on tavallista, että lapset jo vallan pieninä ottavat osaa työhön esim. ompelemalla napinläpiä. Tunnen koululapsia, jotka jo alaluokilla ovat pakoitettut melkein kaiken vapaa-aikansa istumaan ompelukoneen ääressä. Olen tässä ottanut esimerkkejä alusvaate-ompelun alalta, koska se on yleisemmin levinnyt kotityön haara. Meillä harjoitetaan kaupunkipaikoissa hyvin tavallisena ansiona leivän leipomista, kaljan keittämistä, tulitikkulaatikon pohjain valmistusta, tekokukkain, lampunvarjostinten laittamista, pärekorien palmikoimista, lattiaharjain, mattojen tekoa y. m. Pintapuolinen katselija ei arvaakaan mitä turmiota tällainen rajaton kotityö itse asiassa työläisperheille tuottaa. Tarkastakaamme siis oloja sellaisenaan kuin ne ovat todellisuudessa ja tehkäämme johtopäätöksemme.

Koti, jossa perheenjäsenet: vaimo ja lapset, askaroivat aamusta iltaan, on enemmän työpajan kuin asunnon näköinen. Hankaus ja työstä syntyvät roskat synnyttävät pölyä monin verroin enemmän kuin sitä tavallisessa asuinhuoneessa syntyisi. Muutoinkin ahtaan, usein pienillä ikkunoilla varustetun huoneen ilma tulee yhä ummehtuneemmaksi. Epäjärjestys ja

siivottomuus pysyvät välttämättömyyden pakkona, sillä eihän äiti ennätä eikä jaksakkaan hoitaa puhdistusta. Tuberkuloosi kotiutuu kurjaan asuntoon eikä suinkaan olla turvattuja muitakaan tarttuvia tauteja vastaan. Mitä siis tapaammekaan muita kuin kalpeita, kivun näiventämiä olentoja niissä kodeissa, joilta perheellisuuden rauha on ryöstetty, ja jotka rahanahneus on tehnyt alastomiksi luoliksi. Pelkästään terveydenhoidollisistakin syistä olisi siis kotityö tehtävä valvonnanalaiseksi. Eikä suinkaan voida ummistaa silmiä sillekään vaaralle, joka johtuu raskauden tilassa olevain naisten työstä. Tässä ovat tavattavissa samat turmiolliset tapaukset kuin näiden naisten tehdastyössäkin: nim. kuolleen syntymiset ja jälkeläisten sairaloisuus. Ala-ikäisten työskentely niin ikään on heille sekä ruumiilliseksi että henkiseksi turmioksi, sillä eihän tässä ole kysymys mistään kasvatusopillisesti järjestetystä lasten voimain ja kykyjen mukaisesta toiminnasta vaan kiduttavasta kuolettavasta työstä, sellaisesta, jolla lyödään rahaa äveriäiden aarteiden kartuttamiseksi. Miten paljon on se vienyt lapsia ennenaikaiseen hautaan, miten nuorilta ihmisvesoilta elämän voimat runnellut, pysyy kätkettynä niissä tuhansissa, köyhien asunnoissa, joita meidänkin suurkaupungeissamme niin runsaasti on.

Lasten työn kautta syntynyt suuri työnkysyntä johtaa turmiolliseen palkkain vähyyteen. Ihmisyyden vaatimus onkin palkkojen kohottaminen, joka ainoastaan lainlaadinnan avulla saattaa käydä pysyväiseksi. Suojeluslakeja tuonempana määrättyyn suuntaan onkin laadittava ja niiden noudattaminen tehtävä erityisten kotityötä varten määrättyjen ammattitarkastajain kautta pakolliseksi. Koska meillä tämä kysymys on myöhään nostettu ja puuttuu tilastollisia tietoja, joilla voimme väitteitämme todistaa, olisi ryhdyttävä niiden keräämiseen sekä mitä pikemmin toimitettava asiasta esitys valtiopäiville. Ulkomailla on jo vaikkakaan ei tyydyttävästi kuitenkin jonkun verran pantu alulle kotityön suojelusta. Meillä vielä yleinen mielipide ei käsitäkkään asian todellista kantaa, saati sitten on tällaisen lainlaadinnan puolella. Sen vuoksi on kysymystä julkisuudessa valaistava ja edestettävä. Esitän siis kokoukselle edellä esitettyjen perusteiden nojalla, että:

1) Ylenmääräinen ansiotyö, jota vaimot ja lapset kodeissa pitkällä työpäivillä ja polkuhinnoilla suorittavat, hävittää työläiskodeilta perheellisuuden leiman, sekä synnyttää arveluttavia sekä henkisiä että aineellisia seurauksia. Senvuoksi on lainsäädäntö ulotettava kotityön alalle ja vaadittava:

- a) Työnantajain pitämään luetteloa työläisistä, jossa luettelossa on merkitty työläisen ikä tehdyn työn laatu ja määrä;
- b) 15-vuotta nuorempien työ on kiellettävä;
- c) Naisten työ 5 viikkoa ennen ja 7 v. jälkeen synnytyksen kielletään. Työtä ei saa aikaisemmin alkaa lääkärintodistuksenkaan nojalla. Valtion on perustettava ja kannatettava sairaskassoja, joista raskaus- ja synnytysajan vapaa-viikoilta maksetaan asianomaisille täysi keskimääräinen päiväpalkka;
- d) Alin palkka kultakin työnlaadulta on määrättävä.
- e) Työnantaja, joka havaitaan syylliseksi ylempänä mainittujen määräysten rikkomisiin, on rangaistava aluksi sakolla ja rikkomusten useammin uudistuttua, liikkeenharjoittamisoikeuden lakkauttamisella;

f) Valtion on asetettava tarpeellinen määrä ammattitarkastajia myöskin naisia, etupäässä työväenjärjestön ehdottamia, jotka valvomalla työnantajain luetteloja ja pitämällä työläisten asunnoissa tarkastuksia, huoltavat asetusten noudattamista ja saattavat niiden rikkojat edesvastaukseen.

2) Kotityön suojelulakien aikaansaamiseksi on työläisnaisten liittohallinnon naisosastojen avulla toimeenpantava tilastollinen tiedustelu kotityöstä. Kun asia on tarpeellisesti perusteltu, on siitä tehtävä esitys valtiopäiville edellämainittujen lakimääräysten aikaansaamiseksi".

* * *

Asiasta luki myös rouva E. Lyytinen alustuksen. Keskustelussa vain lyhykäisesti mainittiin, että tämä työnlaatu olisi edullisinta asettaa kuntien valvonnan alle. Lykättiin valiokuntaan, jonka ehdotuksesta hyväksyttiin alustuksen ponnet.

15. Kuinka voisivat naiset vaikuttaa raittiusasian edistämiseksi sekä käytännöllisessä elämässä että lainsäädännössä.

Alusti neiti A. Kiiskinen tehden selkoa väkijuomain turmiollisesta vaikutuksesta, esittäen todistelevaa tilastoa.

Kysymys synnytti vilkkaan keskustelun, jossa tehtiin kuvauksia Kuopion raittiuskokouksesta ja kehoitettiin toimimaan siihen suuntaan, että raittiusliike edistäisi työväen asiaa. Samasta asiasta oli alustus myös Kymin naisosaston puolesta, joka luettiin. Rouva M. Nieminen luki Lappeenrannan naisosaston alustuksen naisten toiminnasta kapakoissa, joka olisi tykkänään kiellettävä. Kokous siihen yhtyi ja piti suotavana että Liittohallinto tuollaisen anomuksen valtiopäiville laatisi, vaikka siitä huolimatta pääasiana pidämme yleiseen kieltolakiin pyrinnön. Paheksuttiin sellaisia raittius-asian ajajia, joita Kuopion kokouksessakin oli ollut, ja jotka tahtovat pitää köyhälistön tyttäriä kapakoissa häväistävinä.

Kysymys meni valiokunnalle ja sai sieltä palattuaan seuraavat ponnet:

1) Vedoten siihen kurjuuteen, jota juoppous tuo kansaamme, pidämme siveellisenä velvollisuutenamme pyrkiä yleiseen kieltolakiin.

2) Tätä toteutamme noudattamalla ehdotonta raittiutta, syventymällä raittiuskysymykseen ja vaikuttamalla sen hyväksi kodissa ja yhteiskunnassa.

Naisten äänenkannattajan perustamiskysymys oli tässäkin kokouksessa esillä. Rouva Maria Laine kertoi edellisessä edustajakokouksessa asetetun toimikunnan puolesta, kuinka se oli hakenut lehti-lupaa, sitä kuitenkaan saamatta. Sen vuoksi oli jättänyt asian edustajakokoukselle. - Sil'aikaa oli syntynyt Palvelijatarlehti, joka on luovutettu palv. liitolle ja jälkimäiselle annettu oikeus muuttaa, jos tarpeelliseksi näkyy, se yleiseksi naisten lehdeksi tahi pysyttää ennallaan. Palv. liitolle ja L. hallinnolle annettiin oikeus menetellä tarpeen vaatimusten mukaan naisten varsinaisen äänenkannattajan perustamiseksi.

Liiton uudestaan järjestäminen otettiin puheenalaiseksi, mutta kun kysymystä ei oltu osastoissa esitetty, niin ei ryhdytty mihinkään periaatteellisiin muutoksiin entisestään.

Vastaisen toiminnan helpottamiseksi tehtiin seuraavia päätöksiä: Liittohallintoa täydennetään siten, että Helsingistä, Tampereelta, Turusta, ja Kotkasta asetetaan yksi vakinainen ja yksi varajäsen. Tämä päätös on varmaan omansa antamaan liittohallinnon työlle monipuolisempaa sisältöä sekä saattamaan sen eri paikkakuntain tarpeita tyydyttäväksi.

Lakkojen sattuessa valtuutetaan liittohallinto lähettämään henkilön lakkopaikalle asiain ratkaisua hyvään suuntaan edistämään.

Ammatillisesta työv. liikkeestä tulee liittohallinnon entistä enemmän pitää huolta. Verot pysytetään ennallaan, vaan niiden kantamisessa tehtiin se muutos, että tammi- ja heinäkuukausina tulee osastojen suorittaa tilitys, joka sitten lehdissä julaistaan. Osastot pankaat siis muistiinne tuo seikka, ett'ei siitä tarvitse eri kiertokirjeitä lähetellä!

Säästölaatikoita on liittohallinnolta saatavana. Niitä voivat yksityiset ottaa kodeissaan pidettäväksi tahi osastot kokouksissaan esillä pidettäväksi. Suotavaa olisi, ettei kukaan rikkoi laatikkoa, jossa ei vielä ole sanottavasti mitään sisällä. Laatikkojen hinta on 15 p. Jos on hyvää tahtoa, voidaan niillä vielä saada melkoisia lisiä äänioikeusasian ajamiseksi.

Liittohallinnon paikaksi jäi Viipuri 44:llä äänellä 13 vastaan, jotka puolsivat Helsinkiä. Jäseniksi valittiin:

Viipurista: rva A. Huotari 15 äänellä, nti A. Kiiskinen 49, rva H. Pärssinen 48, ndit M. Kontulainen 45, M. Munukka 41, J. Mäkeläinen 35, rva Meriläinen 32, varalle: nti E. Murto 25, rva Lyytinen 21, nti Kilpiäinen 19.

Helsingistä: nti S. Reinholdsson 45, varalle rva M. Laine 9.

Tampereelta: rva E. Mäkelin 33, varalta nti O. Koskinen 13.

Turusta: rvat E. Vahlstedt 39, varalta T. Tuomola 17.

Kotkasta: nti M. Ahlstedt 31, varalta rva M. Pettersson 24.

Seuraava edustajakokous pidetään Viipurissa 3 tahi mieluummin 2 vuoden perästä, sen mukaan kuin osoittautuu tarpeelliseksi.

Tilintarkastajiksi valittiin vakin. M. Uotinen ja V. Viitanen, varalle A. Kuhanen ja Piironen. Pöytäkirjan tarkastajiksi valittiin Alma Malander ja Emmi Koivunen. Pöytäkirjaa saa liittohallinto painattaa minkäverran tarve näyttää vaativan.

Tervehdyksiä.

Kokoukselle saapuivat seuraavat sähkösanomat:

Kuopiosta: "Olkoon toimintanne tulta, että saatte kaikki naiset valveutumaan kautta maan sorron yöstä", toivoo Anna Tikkanen.

Helsingistä: "Vuostuhansien sorto murtukoon, sen kahleet järki siellä katkaiskoon".

Olga Leino. Hilda Virta.

Terijoelta: "Menestystä jalolle työllenne Suomen sorrettujen tyttärien hyväksi sydämmellisellä tervehdyksellä".

Aatesiskot Terijoella.

Puolueen 6 vuotiseksi syntymäpäiväksi heinäk. 20 p. lähetettiin

puoluehallinnolle seuraava sähkösanoma: "Sydämellinen tervehdys ja onnittelu kuusivuotiaalle. Hyväksi köyhien, sorrettujen, osaksi osattomien voitokkaana taistele". Suomen t. n. kolmas edustajakokous.

Ypäjän lakossa oleville torppareille päätettiin lähettää myötätuntoisuusadressi. Puutyöntekijät kaikki saapuivat jäähyväisille, M. Uotinen puhui, M. Sillanpää vastasi, kuultiin heltyneinä.

Virkistystilaisuuksiakaan, vaikka kaiken aikaa ahkerasti työssä oltiin, ei puuttunut. Niinpä käytiin maanantai-iltana Viikin saarella. H. Pärssinen puhui siitä kärsimysten kiirastulesta, jonka läpi meidän on voittoon kulkeminen. M. Uotinen raittiusaatteen merkityksestä työväen liikkeelle. A. Malander lausui runon "Mykkä laulaja". Herttaista yhdessä oloa puheiden vaihdellessa kesti iltamyöhään. Tiistai-iltana oli puuseppäin edustajain kanssa toimeenpantu yhteinen illanvietto, jossa Alma Malander puhui aattemme ihanteellisuudesta, Siiri Lemberg lausui Lauri Soinin runon "Naisten ääni" ja H. Lindroos puhui äänioikeusasiasta, saaden aikaan vilkkaan "puol'virallisen" ajatustenvaihdon. Huvittavaa voimistelunäytäntää y. m. esitettiin hauskuudeksi. — Puheita pitivät vielä toimittaja Yrjö Sirola ja neiti Ida Ahlstedt. Ilta loppui yhteisillä illallisilla ja lauluin kajahtaessa erottiin. Erinomaisen ahtaalla pitivät Tampereen kapitalistit tehtaittensa ovet, kun ainoastaan verkatehtaaseen pääsimme katsomaan. Puuvilla- ja paperitehtaan ovia ei avattu, emme siis saaneet tervehtiä kalpeita siskojamme niissä.

Eronhetki muodostui sydämmelliseksi. Kaipauksen tunteet täyttivät mielet. Voimakkaasti tulkittiin vielä kerran työläisten katkeruus nykyisiä oloja vastaan ja teroitettiin toimintavellisuutta.

Lopuksi puhui nti Ida Ahlstedt, lausuen ilonsa siitä edistyksestä, joka ilmeni tässä kokouksessa edellisiin verraten, niin osanottajien lukuun kuin keskustelujen ja päätösten asiallisuuteen nähden. Useat puhujat lausuiivat erojaissanoja. Rva H. Pärssinen vertaili työv. aatetta rakkaaseen lapseen, jota kohtaan tulee tuntoa äidillistä lempeä. Köyhälistön äidin rakkaus on ylevää. Köyhä äiti tietää, miten kolkossa kodissa rakas lapsi saa kasvaa nälän, taudin ja vilun vaiheella. Hän uhraa kaikkensa lapselleen. Työv. aate on meidän yhteinen lapsemme. Yhteiskunta se kolkko koti, jossa monet surmaa henkivät tuulet huokuvat. Kärsimykset aattemme kehto, itkut sen kehtolauluja. Sitä on entistä hellemmin hellittävä, että se kasvaa voimakkaaksi sankariksi, jonka suojassa yhteiskunta tulee onnelliseksi ja valoisaksi. Agitaattoreille, joiden sitkeä työ on suuriarvoista, lausuttiin myötätuntoisuuden sanoja. Tamperelaisille tovereille, jotka olivat niin paljon voimiaan kokouksen hyväksi uhranneet, lausuttiin kiitokset. Lämpimiä tunteita, jäähyväiskaikuja sisarellista sopusointua, ikävää, siitä että eronhetki jo koitti, huokui kaikkien sanoista. Vihdoin hartaita käsien puristuksia ja syleilyjäkin ja sitten seurasi pois lähtö, ensin yön levolle ja aikaisessa aamukoitossa maan eri äärille.

Näin oli siis loppunut työläisnaisten 3:s edustajakokous, jossa ankaraa työtä tehtiin, 15 tärkeäluontoista kysymystä keskusteltiin, pitkälle tähtääviä suunnitelmia tehtiin. Lupaavalta näytti kokous vastaiselle toiminnalle, sillä noin 80 naista oli läsnä ja syvä totisuus kuvastelihe kasvoilta. Kestäköön päätökset. Olkoon into pysyvää!

Hilja Pärssinen. Yrjö Sirola

Pöytäkirja tarkastettu ja hyväksytty.

Tampereella 15 p. lokak. 1905.

Alma Malander Emma Koivunen.